

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХМЕЛЬНИЦЬКА ГУМАНІТАРНО-ПЕДАГОГІЧНА АКАДЕМІЯ
ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Форма навчання: денна

Кафедра: суспільних дисциплін

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття другого (магістерського) рівня вищої освіти

на тему:

**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ
ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ДО ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО
ОЦІНЮВАННЯ З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ**

Виконала студентка 2 курсу
спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія)
Гриньова Людмила Вікторівна

Керівник: Гамрецька Галина Степанівна,
кандидат філософських наук

Рецензент: Савчук Наталія Сергіївна,
кандидат філософських наук, доцент

Хмельницький – 2022 рік

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ.....	6
1.1 Основні підходи до організації ЗНО.....	6
1.2 Нормативно-правова база ЗНО.....	10
РОЗДІЛ 2. ЗМІСТ ТА ФОРМИ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ІСТОРИЧНОГО МАТЕРІАЛУ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО ЗНО З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ.....	19
2.1 Практичне використання тестових завдань.....	19
2.2 Візуалізація як важливий аспект сприйняття історичної інформації.....	32
2.3 Використання інтерактивних вправ.....	47
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	63
ДОДАТКИ.....	70

ВСТУП

Історія кожної держави має свої знакові події, які яскраво демонструють її прагнення до незалежності, свободи та бажання самостійно вибудувати свою державну стратегію, наповнювати життя цивілізаційними ціннісними надбаннями, притаманними власне національній спільноті. Україні довелося тривалий час виборювати право на реалізацію свого бачення шляхів державотворення, відходу від застарілих та необ'єктивних правил життя та наближення до європейських цінностей та стандартів.

Із здобуттям незалежності України постало питання реформування освіти, адже радянська система застаріла і не виконувала потрібні функції суспільства. Проблема корупції, необ'єктивності, нерівні умови при вступі стали поштовхом до створення загального тестування для усіх випускників.

Вперше цю ідею вирішили спробувати у 1993 р., але через ряд чинників ідея виявилася невдалою і до неї повернулися лише у 2002 році.

Зовнішнє незалежне оцінювання в Україні, як обов'язкова умова для вступу, було запроваджено у 2008 році. Відтоді воно посіло значиме місце у житті здобувачів освіти, як інструмент забезпечення рівних умов доступу до вищої освіти. З того моменту постало питання ефективної підготовки педагогами здобувачів освіти, адже з кожним роком правила проведення ЗНО та програма змінювалися.

Дослідження проблем організаційно-педагогічних засад підготовки здобувачів освіти до зовнішнього незалежного оцінювання у вітчизняній науці ще тільки починається. Але не дивлячись на це українські дослідники, методисти та науковці активно працюють над даною проблемою. Зокрема доробки С. Кульчицького, О. Гісема, В. Власова, О. Короткової, І. Хайло, О. Желіби, О. Марченко, І. Скирди та П. Мороза займають важливе місце для подолання даної проблеми.

Об'єкт дослідження: зовнішнє незалежне оцінювання в Україні.

Предмет дослідження: зміст та форми систематизації історичного

матеріалу під час підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання з історії України.

Мета дослідження: на основі аналізу наукової літератури, а також вивчення освітніх практик визначити зміст та описати технології й засоби систематизації історичного матеріалу під час підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання з історії України.

Реалізація цієї мети зумовила постановку і вирішення таких взаємопов'язаних **завдань:**

1. З'ясувати основні підходи до організації зовнішнього незалежного оцінювання в Україні.
2. На основі аналізування нормативно-правової база ЗНО з'ясувати її відповідність викликам сьогодення.
3. Описати практичний досвід систематизації історичного матеріалу за допомогою тестових технологій.
4. Визначити методи та технології, які забезпечують формування в школярів різних складників історичної компетентності під час підготовки до ЗНО.

Методи наукового дослідження. Оскільки проблема дослідження є комплексною, передбачається широке використання педагогічних методів теоретичного та емпіричного характеру. Зокрема, теоретичний аналіз педагогічної літератури, спостереження, бесіди, опитування, консультування, вивчення та узагальнення перспективного педагогічного досвіду.

Теоретичне значення дослідження полягає у визначенні та обґрунтуванні ефективності освітніх практик із застосування технологій та засобів систематизації історичного матеріалу під час підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання з історії України.

База проведення дослідження. Дослідницьку роботу було проведено на кафедрі суспільних дисциплін Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії та у Хмельницькому ліцеї № 15 імені Олександра Співачука.

Апробація дослідження. Основні положення й результати наукового дослідження викладені в тезах доповіді «Організаційно-педагогічні засади підготовки школярів до зовнішнього незалежного оцінювання з історії України» та опубліковані у збірнику матеріалів Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Студентська молодь у науці» (Хмельницький, 12 травня, 2022 р.).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (68 найменування). Основний зміст дипломної роботи викладено на 60 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ

1.1 Основні підходи до організації ЗНО

Гуманітарна освіта загалом та історична освіта зокрема, будучи потужним чинником впливу на колективну свідомість, суттєво впливає на формування індивідуальної свідомості молодого покоління. Вона покликана готувати їх до взаємодії із соціальним середовищем та самореалізації в умовах сучасного багатогранного світу, де толерантне ставлення та повага до інших людей виходить на перше місце. І власне історичні знання при розставленні певних акцентів можуть допомогти у формуванні навичок співжиття і співдіяльності людей із різними світоглядними, політичними і культурними традиціями.

В умовах глобалізації не тільки педагогічним, але й політичним завданням стає формування установок толерантності як запоруки мирного співіснування в спільному життєвому просторі. У формуванні такого світогляду засобами тестів і запитань зокрема можуть допомогти задачі зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО) з історії України [55].

Розуміння того, що власна історія не розвивалась закрито, замкнуто, а у взаємовпливах з іншими етносами та їхніми культурами, допоможе учням усвідомити розмаїття власного народу і виховувати у молодого покоління толерантність до «чужого», прищеплювати повагу до етнічних, релігійних та культурних меншин, що проживають на території України.

На сьогодні основними видами загальнодержавного підсумкового оцінювання, що проходять здобувачі старшої школи, є зовнішнє незалежне оцінювання якості знань та державна підсумкова атестація. Від того, який буде результат оцінювання, залежить можливість переходу до наступного класу (у випадку ДПА) або вступу до закладу вищої освіти (у випадку ЗНО).

Зазвичай після завершення першого півріччя вчителі готують здобувачів старших класів до складання ЗНО з метою подальшого вступу до закладів вищої освіти. Зовнішнє незалежне оцінювання передбачає складну інтелектуальну діяльність здобувачів освіти, що супроводжується певним психологічним станом та можливими стресовими ситуаціями [6].

ЗНО утверджується в Україні як система, покликана забезпечити об'єктивне вимірювання навчальних досягнень випускників загальноосвітніх навчальних закладів та оптимізувати відбір абітурієнтів до вищих навчальних закладів на основі ефективних, демократичних і прозорих процедур.

Крім того, зовнішнє оцінювання навчальних досягнень учнів визнано у світі одним з ефективних інструментів освітнього моніторингу. Аналіз завдань з історії України, які пропонуються учасникам ЗНО, дозволяє зробити висновок, що із року в рік вони дедалі більше задовольняють вимоги Державного стандарту загальної середньої освіти до рівня загальноосвітньої підготовки учнів у галузі «Суспільствознавство», відповідають на виклики сучасної доби у розвитку шкільної історичної освіти. Аргументом на користь наведеного твердження є те, що в останні роки завдання ЗНО з історії України дозволяють перевірити не тільки знання учасників, але й сформованість більшості предметних компетентностей, які виокремлюються українськими науковцями (хронологічної, просторової, інформаційної, логічної), та міжнародною системою цілей навчання у пізнавальній сфері.

Поступова переорієнтація тестових завдань на оцінку предметних компетентностей сприятиме, безумовно, не тільки зростанню довіри до ЗНО з боку представників як загальної середньої, так і вищої освіти, але й підвищенню якості шкільної історичної освіти [62].

В. Башта у статті «ЗНО: «совок» чи прорив?» оцінює нинішню систему вступу як антикорупційною, надпрогресивною і затребуваною. Але при цьому звертає увагу на негативний досвід уже проведених тестів, а саме, вважає автор: система нарахування балів під час тестування має бути більш

прозорою й зрозумілою, кожен здобувач освіти повинен точно знати, що за правильну відповідь на конкретне запитання йому буде нараховано конкретну кількість балів [4].

Автори статті «Підводне каміння незалежного оцінювання» О. Шейніна та Є. Смотрицький піднімають важливі питання при оцінюванні ЗНО: «Сумніваюсь, що юні випускники сільських шкіл, у яких теж немає досвіду тестування, пройдуть його бездоганно, краще, ніж міські. Виходить, треба готувати в першу чергу вчителів, а потім і молодих людей до цієї специфіки. У згаданому звіті Центру говориться про те, що така робота була зроблена. Виходить, вона недостатня! Але тут виникає небезпека, що школи перестануть учити, а почнуть тренувати (натаскувати, попросту кажучи) учнів, як правильно заповнювати тестові завдання. Але оскільки у школі особливої зацікавленості в цьому не існує, то це може бути поставлено на комерційну основу, так би мовити, у позаурочний час. Але оскільки це важливіше для школяра й за гроші для вчителя (організатора можливих курсів), то навчання так чи інакше постраждає. Також можуть виникнути комерційні центри з підготовки до написання тестів. А вона теж може придбати мафіозний характер. Тут ми знову впираємось у проблему різниці підготовки в міській і сільській місцевості. Зрозуміло, що наші великі міста набагато швидше обзаведуться подібними комерційними центрами. Ще одне важливе питання – рейтинг вищих навчальних закладів і рейтинг спеціальностей. Як, знаючи свій середній бал, довідатися заздалегідь, у якому ВНЗ саме таким буде прохідний бал? Заяви дозволено подавати у три ВНЗ. Але, наприклад, як це зробити, якщо ВНЗ у різних кінцях України, а заяву треба подавати до приймальної комісії особисто. Так чи інакше, рейтинг ВНЗ і спеціальностей необхідний, заздалегідь знати орієнтовний прохідний бал – необхідно, щоб не подавати заяву без шансів на зарахування» [67].

Серед публікацій трапляються й такі, де їхні автори піддають критиці чинні правила проведення ЗНО або зміст завдань. Наприклад, у статті «Тести з історії України: хрестики і нулики – для кого ця гра?» її автор Л. Подолян

дає негативну оцінку зовнішньому незалежному оцінюванню і вважає тестування не об'єктивно сформованим і наводить приклад: «У якому архітектурному стилі збудовано Успенський собор Свято-Успенської Києво-Печерської лаври»? І фотографія цього собору. Тут одразу ж виникає непорозуміння. Фото явно сучасне. А в усіх довідниках і підручниках написано, що «будівельні роботи в Успенському храмі були завершені в липні 1077 року і в його образі склався новий тип храму, який відносився до хрестовокупольних культових будівель». Інколи можна натрапити на назву – «давньоруський», або ж «візантійський стиль». Але ж ми говоримо не про архітектурні стилі, а про тести. «Правильна» відповідь – бароко. І справді, якщо подивитися на знімок, то стиль, у якому зведено споруду, скидається саме на цей, тим більше що ми знаємо: після нищівної пожежі 1718 року собор було перебудовано, і він набув рис українського бароко. Але питання було про «побудову», а не «перебудову». А побудовано його в XI ст. – яке бароко? Тобто правильніше було сформулювати питання так: «В якому стилі побудовано собор, зображений на фото»? [50].

Свою незгоду з позицією Л. Подолян висловлює Д. Підлуцька. У статті «Хрестики – це вам не нулики, або Ще раз про тести з історії» вона зазначає: «Можна погодитися з Л. Подолян, що не всі тестові питання – досконалі. Так, справді важко здогадатися (і погодитися), що «основу економічного розвитку Київської Русі» становили саме «землеробство та чорна металургія», а не, скажімо, «скотарство та землеробство» чи «торгівля та промисли». Проте здається, що в багатьох випадках автор статті просто «чіпляється» до укладачів тестів. Так, у питанні № 18 пропонується визначити, в якому архітектурному стилі побудовано Успенський собор, і додається його фотографія. Справді, у 1077 році про бароко ще ніхто не чув. Але ж правильний варіант відповіді дуже легко вибере кожен, хто хоч трохи знається на архітектурних стилях: храм, зображений на фотографії, має, звичайно ж, не романський, не класичний, тим більше не готичний, а типово бароковий вигляд» [49].

1.2 Нормативно-правова база ЗНО

Починаючи з 2008 року коли зовнішнє незалежне оцінювання з історії України зайняло важливе місце при вступі до вищого навчального закладу, постало питання підготовки до тестування. У цьому ж році було вперше проведено пробне тестування на безоплатній основі для 595 майбутніх абітурієнтів, як один з етапів підготовки до основної сесії ЗНО. По сьогоднішній день продовжуються пошуки методів та форм кращої підготовки майбутніх абітурієнтів до результативної участі у зовнішньому незалежному оцінюванні. Активну участь у даному процесі беруть регіональні центри оцінювання якості освіти, місцеві органи управління освітою, координаційні центри.

Український центр оцінювання якості освіти розробляє, затверджує або доповнює програму зовнішнього незалежного оцінювання досягнень випускників навчальних закладів системи загальної середньої освіти з історії України, що є конкурсним предметом при вступі до закладів вищої освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра (спеціаліста, магістра медичного та ветеринарно-медичного спрямувань) на основі повної загальної середньої освіти.

Програма ЗНО не завжди змінюється щорічно, більшості випадків вона затверджується на декілька років. Саме на підставі затвердженої програми УЦОЯ укладають тестові завдання для проведення зовнішнього незалежного оцінювання.

Усі тестові завдання зовнішнього незалежного оцінювання створені на основі чинної програми, яка затверджена Міністерством освіти і науки України у 2018 році і являється путівником для педагогів та здобувачів освіти під час підготовки.

Програми ЗНО 2016 та 2017 року мають явні відмінності від чинної програми 2018 року.

Наприклад, програма 2016 та 2017 року мають 31 тему.

Таблиця 1. Назви тем програми ЗНО 2016 та 2017 років.

№	Назви тем програми ЗНО 2016 р.	Назви тем програми ЗНО 2017 р.
1	Стародавня історія України	Вступ до історії України
2	Виникнення та розквіт Київської Русі	Стародавня історія України
3	Київська Русь за часів роздробленості. Галицько-Волинська держава	Київська держава
4	Політичний устрій, соціально-економічний, культурний розвиток Київської Русі та Галицько-Волинської держави у IX - XIV ст.	Галицько-Волинська держава. Мрнгольська навала
5	Українські землі у складі Великого князівства Литовського та інших держав (у другій половині XIV - першій половині XVI ст.	Литовсько-руська держава. Українські землі у складі Великого князівства Литовського та інших держав (у другій половині XIV – першій половині XVI ст.)
6	Українські землі в другій половині XVI ст.	Українські землі у складі Речі Посполитої (друга половина XVI ст.)
7	Українські землі в першій половині XVII ст.	Українські землі в складі Речі Посполитої (перша половина XVII ст.)
8	Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст.	Національно-визвольна війна українського народу під проводом Б. Хмельницького середина XVII ст.
9	Українські землі в 60—80-ті рр.	Українські землі наприкінці 50-х –

	XVII ст.	у 80-ті рр. XVII ст.
10	. Українські землі наприкінці XVII – першої половини XVIII ст.	Українські землі наприкінці XVII – у першій половині XVIII ст.
11	Українські землі в другій половині XVIII ст.	Українські землі в другій половині XVIII ст.
12	Українські землі у складі Російської імперії наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.	Українські землі у складі Російської імперії наприкінці XVIII ст. – у першій половині XIX ст.
13	Західноукраїнські землі наприкінці XVIII – у першій половині XIX ст.	Західноукраїнські землі в складі Австрійської імперії наприкінці XVIII ст. – у першій половині XIX ст.
14	Культура України кінця XVIII – першої половини XIX ст.	Культура України кінця XVIII – у першої половини XIX ст.
15	Українські землі у складі Російської імперії в другій половині XIX ст.	Наддніпрянська Україна в другій половині XIX ст.
16	Західноукраїнські землі у складі Австрійської (Австро-Угорської) імперії у другій половині XIX ст.	Західноукраїнські землі у складі Австрійської (Австро-Угорської) імперії в другій половині XIX ст.
17	Культура України в другій половині XIX – початку XX ст.	Культура України в другій половині XIX ст.
18	Українські землі у складі Російської імперії на початку XX ст.	Наддніпрянська Україна в 1900-1914 рр.
19	Західноукраїнські землі на початку XX ст.	Західноукраїнські землі у складі Австро-Угорської імперії 1900-1914 рр.

20	Україна в Першій світовій війні	Україна в Першій світовій війні.
21	Українська революція	Українська революція.
22	Україна в боротьбі за збереження державної незалежності	Україна в боротьбі за збереження державної незалежності (1918 - 1921 рр.).
23	Українська СРР в умовах нової економічної політики	Українська СРР в умовах нової економічної політики (1921-1928 рр.).
24	Радянська модернізація України	Утвердження тоталітарного режиму в 1929 -1939 рр.
25	Західноукраїнські землі	Західна Україна в 1929 -1939 рр.
26	Україна під час Другої світової Війни	Україна під час Другої світової війни (1939-1945 рр.)
27	Післявоєнна відбудова і розвиток України в 1945 — початку 50-х років	Україна в першій повоєнні роки (1945-на початку 1950-х рр.)
28	Україна в умовах десталінізації	Україна в умовах десталінізації (1953-1964 рр.).
29	Україна у період загострення кризи радянської системи.	Україна в період загострення кризи радянської системи (1965-1985 рр.)
30	Розпад Радянського Союзу і відродження незалежності України.	Розпад Радянського Союзу та відродження незалежності України (1985-1991 рр.).
31	Україна в умовах незалежності.	Україна в умовах незалежності.

Згідно з даними таблиці 1, ми можемо дійти до висновків що програма ЗНО 2017 року має незначні зміни у назвах тем з програмою ЗНО 2016 року. Також у 2017 році було добавлено матеріал з шкільного курсу «Вступ до історії України» та об'єднано теми з історії періоду Київської держави.

Щодо змін у програмі зовнішнього незалежного оцінювання з історії України 2018 року, вона містить пояснювальну записку, 32 теми змісту

навчального матеріалу, у яких чітко виділено, що мають знати та уміти здобувачі освіти і на що мають звернути увагу педагоги під час підготовки, структуровані за темами очікувані результати навчально-пізнавальної діяльності учнів, які зорієнтовані на перевірку елементів історичної компетентності та представлені у вигляді знань і вмінь.

У статті «ЗНО з історії України: особливості тесту 2022 року» сформовано ціль програми – це перевірити знання про основні політичні, соціально-економічні, культурні події, явища та процеси минулого, діяльність видатних історичних діячів, а також сформованість в учнів загально предметних історичних умінь [26].

Програма передбачає перевірку рівня сформованості в учнів насамперед історичної компетентності, до елементів якої належать: хронологічний, просторовий, інформаційний, логічний та аксіологічний складники.

Перша тема у програмі присвячена вступу до історії України і відповідає шкільному курсу історії України 5 класу. Згідно програми здобувачі освіти мають знати значення понять і термінів: «історія», «історія України», «хронологія», «історичне джерело», «археологія», «цивілізація». Школярі повинні вміти правильно застосовувати вивчені поняття, також самостійно пояснювати сутність історії України як науки. Також показувати на карті історичні межі України та визначати періоди історії України.

Наступна тема «Стародавня історія України» відповідає шкільному курсу історії України 7 класу. Хронологічні межі теми: поява та розселення людей на території України до Великого розселення слов'ян. Програмою передбачено, що здобувачі освіти мають уміти розпізнавати на картосхемі місця основних стоянок людей кам'яного віку на теренах України, території розселення носіїв трипільської і середньостогівської археологічних культур, кіммерійців, скіфів та місця розташування античних міст-колоній Північного Причорномор'я та Криму. Також самостійно характеризувати суспільне, господарське та духовне життя трипільської культури, кіммерійців, скіфів,

сарматів, мешканців міст-колоній Північного Причорномор'я та Криму, давніх слов'ян.

Третя та четверта тема мають назви «Русь-Україна (Київська держава)» та «Королівство Руське (Галицько-Волинська держава). Монгольська навала». Хронологічні межі розпочинаються з розселення східнослов'янських племінних союзів (поляни, сіверяни, уличі, тиверці, хорвати (білі хорвати), волиняни (дуліби, бужани), древляни) і закінчуються Королівством Руським (Галицько-Волинська держава) за нащадків Данила Романовича, їх суспільно-політичне, господарське та культурне життя.

«Руські удільні князівства у складі іноземних держав у другій половині XIV-першій половині XVI ст. Кримське ханство», «Українські землі у складі Речі Посполитої в другій половині XVI ст.» та «Українські землі у складі Речі Посполитої в першій половині XVII ст.», саме такі назви 5-7 теми. Хронологічні межі починаються з періоду змагання Польщі та Литви за Галицько-Волинську спадщину і завершуються козацькими повстаннями 1620-1630-х рр.

Назви 8-11 тем: «Національно-визвольна війна українського народу середини XVII ст.», «Козацька Україна наприкінці 50 - 80-х рр. XVII ст.», «Українські землі наприкінці XVII - в першій половині XVIII ст.» та «Українські землі в другій половині XVIII ст.». Хронологічні межі даних тем розпочинаються з періоду Національно-визвольної війни українського народу і завершуються реформи Марії Терезії та Йосифа II та їх впливом на українські землі.

«Українські землі у складі Російської імперії наприкінці XVIII- в першій половині XIX ст.» та «Українські землі у складі Австрійської імперії наприкінці XVIII - в першій половині XIX ст.», назви 12 та 13 теми. Хронологічні межі яких розпочинаються з адміністративно-територіального поділу українських земель у складі Російської імперії завершуються діяльністю Головної Руської Ради (1848-1851 рр.) та досвід парламентаризму.

Наступна 14 тема присвячена культурі України кінця XVIII- першої половини XIX ст., згідно з якою здобувачі освіти мають характеризувати основні явища і процеси розвитку культури також визначати умови та особливості розвитку культури кінця XVIII - першої половини XIX ст., причини культурних зрушень у першій половині XIX ст.

«Українські землі у складі Російської імперії в другій половині XIX ст.» та «Українські землі у складі Австро-Угорщини в другій половині XIX ст.» таким назвам відповідають 15 та 16 теми, які хронологічно розпочинаються з подій Кримської війни 1853- 1856 рр. на українських землях та завершуються політизацією українського національного руху та утворення перших політичних партій.

17 тема присвячена культурі України в другій половині XIX - на початку XX ст.

«Українські землі у складі Російської імперії в 1900-1914 рр.» та «Українські землі у складі Австро-Угорщини в 1900-1914 рр.», назви 18 та 19 теми програми ЗНО з історії України. Хронологічні межі даних тем розпочинаються з утворення монополістичних об'єднань в Україні та земельної реформи Петра Столипіна і завершуються впливом УГКЦ на формування національної свідомості населення західноукраїнських земель.

20-22 теми відповідають періоду Першої світової війни та Української революції і відповідно мають назву: «Україна в роки Першої світової війни», «Початок Української революції», «Розгортання Української революції. Боротьба за відновлення державності». Хронологічно теми завершуються зимовими походами армії УНР та Холодноярською республікою (1919-1922 рр.).

23 тема розпочинає період історії України у складі СРСР. Цей період продовжувався до 29 теми. Відповідно вони отримали назви: «Встановлення комуністичного тоталітарного режиму в Україні», «Утвердження більшовицького тоталітарного режиму в Україні», «Західноукраїнські землі в міжвоєнний період», «Україна в роки Другої світової війни», «Україна в

перші повоєнні роки», «Україна в умовах десталінізації» та «Україна в період загострення кризи радянської системи».

«Відновлення незалежності України», «Становлення України як незалежної держави» та «Творення нової України» назви 30-32 теми. Хронологічні межі розпочинаються з періоду початок перебудови в СРСР та закінчуються сучасними подіями в Україні.

Програма зовнішнього незалежного оцінювання укладена відповідно до змісту Державного стандарту базової середньої освіти, прийнятого в 2011 році. Він визначає мету та принципи освітнього процесу в закладах базової середньої освіти, дає загальну характеристику змісту навчання, пояснює вимоги до обов'язкових результатів навчання, що стануть у нагоді педагогам.

Прийняття у 2020 році нового Державного стандарту базової школи та початок його впровадження з 1 вересня 2022 року у зв'язку з початком реалізації в 5 класі концепції НУШ виникла нагальна потреба у змінах змісту Програми ЗНО.

Крім того, сучасні виклики, пов'язані з повномасштабною російською агресією, змусили змінити формат проведення зовнішнього незалежного оцінювання. Цьогоріч проведення ЗНО стало неможливе, тому було замінено на національний мультипредметний тест.

НМТ – комп'ютерний онлайн-тест, що складався з трьох блоків: українська мова, математика та історія України. Тест містив по 20 завдань з кожного блоку, виконати які потрібно було за 120 хвилин.

Тестування не можна було проходити вдома, адже воно відбувалося в спеціальних тимчасових екзаменаційних центрах (приміщеннях шкіл, університетів), створених у населених пунктах України (за погодженням з органами державної влади), а також у деяких країнах Європи.

Однією з найважливіших вимог для створення тимчасових екзаменаційних центрів була наявність укриттів цивільного захисту в будівлях, де планувалося проходження НМТ, або поблизу них. У разі повітряної тривоги тестування мало призупинятися, учасники разом з

інструкторами переходили до укриттів. Якщо повітряна тривога була нетривалою, учасники повералися до виконання НМТ, продовживши роботу з того завдання, на якому тестування було призупинене. Якщо ж тривога була тривалою, учасникам пропонували пройти тест у межах додаткової сесії.

Зміст завдань блоку НМТ з історії України відповідають чинній програмі ЗНО з історії України. Ця частина охоплює певні теми, вивчення яких передбачено в шкільному курсі історії України, а саме теми:

«Україна в роки Першої світової війни», «Початок Української революції», «Розгортання Української революції. Боротьба за відновлення державності», «Встановлення комуністичного тоталітарного режиму в Україні», «Утвердження більшовицького тоталітарного режиму в Україні», «Західноукраїнські землі в міжвоєнний період», «Україна в роки Другої світової війни», «Україна в перші повоєнні роки», «Україна в умовах десталінізації», «Україна в період загострення кризи радянської системи», «Відновлення незалежності України», «Становлення України як незалежної держави», «Творення нової України».

Отже, нормативно-правова база зовнішнього незалежного оцінювання представлена чинним Державним стандартом базової середньої освіти та програмою ЗНО. Саме за допомогою них педагог та здобувач освіти можуть зрозуміти, на які уміння та навички потрібно звернути увагу для ефективної підготовки до ЗНО.

РОЗДІЛ 2

ЗМІСТ ТА ФОРМИ СИСТЕМАТИЗАЦІЇ ІСТОРИЧНОГО МАТЕРІАЛУ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ ДО ЗНО З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

2.1 Практичне використання тестових завдань

Зовнішнє незалежне оцінювання – іспит, який проходить у тестовій формі. При активній підготовці до складання ЗНО з історії України варто враховувати особливості програми з цього предмету, яка хронологічно охоплює весь зміст шкільних курсів з історії України від найдавніших часів до сьогодення і складається з 32 теми.

Основною метою даної програми є перевірка знань про основні політичні, соціально-економічні, культурні події, явища та процеси минулого, діяльність видатних історичних діячів, а також оцінка сформованості в здобувачів освіти предметних історичних умінь.

Програма ЗНО, окрім вище сказаного переліку, повинна також перевірити обізнаність здобувачів освіти у пам'ятках архітектури та образотворчого мистецтва, які є обов'язковими для розпізнавання учасниками тестування.

У світі не має тестових завдань які повністю передавали увесь зміст навчальної дисципліни. Основна мета під час створення тестових завдань відібрати основне та найбільш суттєве, щоб здобувачі освіти могли зрозуміти що їм потрібно знати та уміти.

В тестових завданнях ЗНО включено лише ті події, які можна віднести до найбільш важливих, ключових, без яких знання стають неповними, з численними пробілами. Такі елементи знання через їхню важливість можна назвати структурними.

У тест включається тільки той зміст навчальної дисципліни, що є об'єктивним та достовірним і піддається раціональній аргументації. Відповідно, усі спірні точки зору, цілком нормальні в історичній науці, не

виносяться в тестові завдання. Тестові завдання вимагають чіткості поставлених питань, педагог повинен знати відповіді.

Важливо включати у тестування лише ті елементи які мають велике значення та повноту і являються достатніми для підведення підсумків. Адже за рахунок декількох елементів можна провести контроль і дізнатися результати здобувачів освіти. Але постає питання чи знають здобувачі освіти і інші не менш важливі події? Відповідь на дане питання являється розробка тестування яке має повноту важливої інформації.

Не завжди потрібно включати усі основні події чи явища, адже вони усі пов'язанні між собою в загальному контексті, тому потрібно ретельно вибирати який елемент потрібно включити, а який не принциповий.

При створенні тестування з історії України, важливо пам'ятати що створювати завдання потрібно не лише з однієї важливої теми, а намагатися створити такі завдання, які об'єднують усі теми і будуть відображати основні події періоду.

Важливо знайти баланс між застосуванням в тестових завданнях теоретичного матеріалу, законів, можливо гіпотез та фактів, з уміннями ефективно вирішувати типові професійні завдання.

Завдання даного виду легко формують тестування із застосуванням таких видів тестових завдань, як встановлення відповідності або розміщення у правильній послідовності. Дану дидактичну модель можна ефективно використовувати для підсумкових контрольних робіт або на лекційному занятті.

Важливо розуміти що не усю інформацію можна представити у вигляді тестування, адже з доведених фактів чи великих за обсягом описів важко, а іноді не можливо сформулювати правильне тестове завдання.

Зміст тесту залежить від мети перевірки. Якщо потрібно відібрати невелике число найбільш підготовлених учнів, скажімо, на олімпіаду, то ясно, що завдання повинні бути важкі, тому що лише за допомогою таких завдань можна відібрати кращих. Якщо ж, навпаки, потрібно відсіяти самих

слабких, то зробити це краще за допомогою порівняно легких завдань; ті, хто не виконують ці завдання, і є самі слабкі. При необхідності оцінити учнів у всьому діапазоні знань – від нижчого до вищого, у тест доведеться включати завдання легкі, середні і важкі.

ЗНО з історії України складається із чотирьох видів тестових завдань. Їх особливість полягає у тому, що вони сформовані так аби ефективно поєднати завдання різної важкості.

Першим видом є завдання з вибором однієї правильної відповіді. Даний вид тестів являється стандартним і знайомий усім здобувачам освіти, адже активно використовується у освітньому процесі. Він складається з основи та чотирьох варіантів відповіді, з яких лише один правильний, і вважається виконаним, якщо учасник зовнішнього незалежного оцінювання вибрав і позначив відповідь у бланку відповідей А. Тест ЗНО містить 46 завдань цієї форми (№ 1–23, 31–53), що будуть оцінені в 0 або 1 бал.

Наступним видом, але не менш популярним, є завдання на встановлення відповідності («логічні пари»). Він теж активно використовується у освітньому процесі, особливо під час вивчення історії України.

Завдання складається з основи та двох стовпчиків інформації, позначених цифрами (ліворуч) і буквами (праворуч). Виконання завдання передбачає встановлення відповідності (утворення «логічних пар») між інформацією, позначеною цифрами та буквами, і вважається виконаним, якщо учасник зовнішнього незалежного оцінювання встановив відповідність і зробив позначки на перетинах рядків (цифри від 1 до 4) і колонок (букви від А до Д) у таблиці бланка відповідей А. Тест містить 6 завдань цієї форми (№ 24–26, 54–56), що оцінюються в 0, 1, 2, 3 або 4 бали.

Ще одним видом тестових завдань є завдання на встановлення правильної хронологічної послідовності. Даний вид тестових завдань є більш важким і потребує більшої обізнаності у історичних подіях.

Завдання даного виду складаються з основи та переліку подій (явищ, фактів, процесів тощо), позначених буквами, які потрібно розташувати в правильній послідовності, де перша подія має відповідати цифрі 1, друга – цифрі 2, третя – цифрі 3, четверта – цифрі 4, і вважається виконаним, якщо учасник ЗНО зробив позначки на перетинах рядків (цифри від 1 до 4) і колонок (букви від А до Г) у таблиці бланка відповідей А.

Тест містить 4 завдання такої форми (№ 27–28, 57–58), кожне з яких оцінюється в 0, 1, 2 або 3 бали.

Останнім видом є завдання з вибором трьох правильних відповідей із семи запропонованих варіантів відповідей. Виконуючи тестові завдання даного виду, здобувачам освіти потрібно не тільки знати історичні події, явища чи факти, але розуміти та самостійно формувати причини чи наслідки подій. Ці завдання потребують сформованого критичного мислення в учасниках ЗНО.

Завдання складається з основи та семи варіантів відповіді, позначених цифрами, серед яких лише три правильні, і вважається виконаним, якщо учасник зовнішнього незалежного оцінювання вибрав і записав три відповіді (цифри) у бланку відповідей А.

Тест містить 4 завдання цієї форми (№ 29–30, 59–60). Кожне завдання оцінюється в 0, 1, 2 або 3 бали [26].

Враховуючи важливість використання тестування у навчальному процесі загальноосвітніх навчальних закладів та вищих навчальних закладах, вивченню організації тестування приділялась значна увага в дослідженнях педагогів, психологів та методистів. Педагогічні основи тестування викладено в працях В. Аванесова, Ю. Богачкова, Я. Бродського, І. Булах та ін. Ці автори досліджували питання теорії педагогічних тестів, форми тестових завдань, розробляли процедуру проведення тестування, алгоритми обробки результатів та їх інтерпретація.

Процедура тестування досить давно використовується в процесі викладання історії. У шкільній практиці в основному використовується

підсумкове тестування, яке недостатньо впливає на сам навчальний процес. У контексті пропонованого педагогічного досвіду лежить використання навчального потенціалу тестових завдань під час проведення різних етапів уроку, для організації поточного контролю, самоконтролю, поєднання інтерактивних форм навчання та тестових технологій. Створення тестових систем контролю на уроках історії та якісна підготовка учнів до виконання тестів – головне питання, яке я намагаюся вирішити у своїй педагогічній практиці.

Важливою є підготовка учнів до виконання різнорівневих тестових завдань на різних етапах уроку з використанням інтерактивних форм роботи та перевірка рівня знань учнів за допомогою тестів. Розробка оперативної системи процесу підготовки та власне проведення контролю, що дозволяє об'єктивно оцінювати знання учнів, виявляти наявні прогалини в знаннях, навичках і вміннях у окремих учнів і у всього класу для внесення необхідних коректив в процес навчання, для вдосконалення його змісту, методів, засобів і форм організації.

У своїй педагогічній практиці для контролю якості підготовки учнів з історії потрібно використовувати різноманітні види та форми проведення уроків з використанням тестових технологій на різних етапах.

На уроках необхідно працювати над формуванням умінь учнів щодо виконання тестових завдань, їх ефективного використання для вивчення, засвоєння та перевірки знань учнів, проведення поточного та тематичного оцінювання знань школярів. Формування навичок самостійної та групової підготовки до правильного виконання тестів шляхом застосування на уроках окремих форм інтерактивного навчання як методу підвищення ефективності засвоєння історичних знань учнями на уроках. Формування адекватної самооцінки особистості, моральної самосвідомості, цілеспрямованості, впевненості у своїх знаннях, виховання індивідуальних морально-вольових і психологічних якостей особистості, вміння співпрацювати.

Желіба О. у вебінарі «Мистецтво складання тестових завдань: теоретичні аспекти та практичні поради» дає поради щодо створення власних тестових завдань.

Спікер виділяє складові тестового завдання: основа, по можливості або по бажанню джерело та варіанти. Варіанти складаються з ключа (правильна відповідь) та дистрактора (неправильна відповідь).

Основа у свою чергу поділяється на декілька видів:

- закрита основа – це завершене питання або твердження, яке закінчується крапкою або знаком питання;

- відкрита основа – це незавершене питання або твердження; це часто фраза, яку можна завершити правильно, якщо обрати один із варіантів відповіді.

Існують вимоги до формування ключа та дистракторів:

- Варіанти мають бути лаконічними;
- Варіанти мають бути однорідними в усіх вимірах;
- Варіанти завдань не повторюють інформацію, яку можна розмістити в основі;
- Варіанти мають відповідати умові граматично, стилістично та логічно;
- Ключ має бути правильним (і лише він);
- Ключ не має виділятися серед дистракторів;
- Дистрактор має бути однозначно неправильним;
- Дистрактор має бути правдоподібним;
- Дистрактор – неправильне логічне розуміння або типове хибне уявлення тестованих;
- Варто уникати дистракторів, які можуть бути протилежними висловлюваннями.

Розробники тестових завдань повинні дотримуватися десяти правил.

Перше правило – має бути доречна мета.

Друге правило – бути точним. Умова не повинна мати зайві непотрібні елементи.

Третє правило – не заплутувати. У тесті не повинна бути незрозуміла основа, нечіткі цифри, не повинно використовуватися незрозумілі позначення.

Наступне правило – не використовувати не виправдані чи невірні варіанти.

Ще одне правило вимагає розташовувати варіанти у логічній послідовності.

Наступне правило – не давати навмисно підказок.

Сьоме правило – варіанти мають бути збалансованими. Варіанти відповіді не повинні дуже відрізнятися за довжиною і стилем. Варто уникати варіантів відповіді з різних областей знань.

Ще одне правило вимагає щоб варіанти мають бути вірогідними та привабливими.

Наступним правилом є те що правильний варіант має бути лише один.

Останнє правило – не заперечуй основу, не використовуй подвійні заперечення або жоден із поданих варіантів. Адже заперечення можуть створити двозначність щодо змісту [43].

Елементи тестування використовувати в процесі роботи можна постійно. З початком інтенсивного впровадження тестових технологій для перевірки рівня знань учнів та запровадження ЗНО для учнів 11 класу дало можливість активно працювати над створенням власних тестових завдань, вивчати структуру тестів, методики їх побудови та застосування.

Пропонована форма роботи актуальна, оскільки відповідає реаліям сучасного суспільства і вимогам соціального замовлення (проведення ЗНО). Тестування дозволяє оперативно і неупереджено виявити глибину, обсяг, структуру, зміст, ієрархію знань, умінь і навичок, скорегувати форми і методи навчання. Тестові завдання розвивають у здобувачів освіти уважність, спостережливість, збуджують інтерес до предмета, тренують

пам'ять, підвищують їхню логічну культуру, а основне – закріплюють теоретичні знання, привчають учнів систематично готуватись до уроків. Безперечним є і те, що тестування допомагає здійснювати індивідуальний підхід у навчанні. Особливого значення тестовий контроль знань та вмінь учнів набуває у зв'язку з впровадженням в Україні зовнішнього незалежного оцінювання. Використання інтерактивних та тестових технологій на уроках історії допомагає закласти міцні базові знання учнів і якісно підготувати учнів до успішної здачі ДПА і ЗНО.

У ході розробки тестових завдань з історії можна визначити для себе основні вимоги для створення тестів:

- Тестові завдання мають розташовуватися від простого до складного.
- Кожне тестове завдання має оцінювати досягнення здобувачів освіти важливих та суттєвих компетентностей.
- Кожне тестове завдання має відповідати певному рівні засвоєння знань.
- Варіанти відповідей мають бути однорідними.
- Інформація, що міститься в одному завданні не повинна, давати відповідь на інше тестове завдання.
- Умова має містити чітко сформульоване завдання.

Універсальність тестової технології, на моє глибоке переконання, полягає в тому, що вона достатньо гармонійно застосовується на різних етапах уроку, а сам тест дозволяє здійснювати різні види контролю: підготовчий, підсумковий, поточний, тематичний. На свої уроках я досить часто даю учням домашнє завдання: скласти власні тести, що активізує пізнавальну діяльність класу і кожного учня зокрема.

Елементи тестових завдань з історії можна використовувати на кожному уроці як засіб актуалізації знань, контролю навчальних досягнень учнів, виділяючи на тестування 10-15 хвилин уроку. Використання тестів під час поточного уроку дає змогу вчителю отримати інформацію про рівень знань учнів і своєчасно скорегувати засвоєння ними навчального матеріалу

шляхом застосування інтерактивних форм навчання.

Застосування тестових технологій у поєднанні з формами інтерактивної роботи на уроці та практичне їх використання дає можливість не лише систематизувати та узагальнити величезний матеріал, але значно підвищує рівень розуміння учнями основних питань навчального змісту, складного матеріалу. Вони зможуть вільно оперувати знаннями, краще засвоюють причинно-наслідкові, хронологічні, картографічні й інші зв'язки. В учнів будуть сформовані знання про основні політичні, соціально-економічні, культурні події, явища та процеси минулого, діяльність видатних історичних діячів, а також сформовані загальнопредметні історичні уміння.

Ефективне використання тестів на уроках історії має як плюси так і мінуси цієї методики. Але не дивлячись ні на що, тестування є більш якісним і об'єктивним способом оцінювання. Його об'єктивність досягається шляхом стандартизації процедури проведення, перевірки показників якості завдань і тестів. Це справедливий метод, він ставить всіх учнів в рівні умови, як у процесі контролю, так і в процесі оцінки, практично виключаючи суб'єктивізм викладача. Саме це є більшим досягненням тестової методики.

Розробка якісного тестового інструментарію – тривалий, трудомісткий і дорогий процес. Педагог повинен розробляти тести, досконально володіючи технологією тестування, обов'язково повинні бути враховані психологічні аспекти цієї методики.

На уроці вчитель історії повинен досягти, щоб тест у поєднанні з інтерактивними формами дав можливість перевіряти і оцінювати високі, продуктивні рівні знань, пов'язані з творчістю, тобто ймовірнісні, абстрактні і методологічні знання.

Забезпечення об'єктивності і справедливості тесту вимагає прийняття спеціальних заходів з забезпечення конфіденційності тестових завдань. Тому при повторному застосуванні тесту бажано внесення до завдання змін та вдосконалення тестових завдань, потрібно розробляти декілька варіантів.

Поєднання інтерактивних технологій та тестування виключає (або зводить до мінімуму) присутній елемент випадковості (учень, який не відповів на просте запитання, може дати правильну відповідь на більш складну). Учні протягом уроків розбирають, аналізують, коментують тестові завдання, а не лише автоматично їх виконують.

Для проведення тестування на уроці під час змішаного чи дистанційного навчання та ефективної підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання можна використовувати різні програми

Однією із таких є програму MyTestX. Основною умовою її використання є доступ одночасно до декількох комп'ютерів, її особливістю є те що вона може використовуватися без мережі Інтернет.

Програма MyTestX забезпечує на комп'ютері створення, редагування, використання та автоматичне відкриття навчальних тестів. Програма безкоштовна, проста і зручна у використанні як для педагогів, так і для здобувачів освіти, адже має постійну підтримку від виробника.

Програма MyTestX працює з дев'ятьма типами завдань: одиночний вибір, множинний вибір, встановлення порядку проходження, встановлення відповідності, вказівка істинності чи хибності тверджень, ручне введення числа (чисел), ручне введення тексту, вибір місця на зображенні, перестановка букв. Саме ці типи завдань можуть допомогти здобувачам освіти продуктивно попрацювати для підготовки до написання екзамену, адже вони схожі з видами тестових завдань ЗНО.

Система Test-W2 дуже схожа до MyTestX. Ця програма призначена на самперед для контролю знань учнів/студентів, перевірки відповідності знань вимогам навчальних програм, виявлення рівня навчальних досягнень з будь-якого предмета за допомогою комп'ютера.

Система Test-W2 надає багато можливостей педагогові, адже він самостійно встановлює індивідуальні параметри тестування, кількість запитань, час проходження тестування та інше. Окрім цього використовувати різну шкалу оцінювання, це може бути 2, 5, 6, 9 або 12 балів. Усі тестування

можна проводити разом із діагностикою, адже в процесі виконання тесту здобувачам освіти доступні дані з вірність відповідей.

Система Test-W2 зберігає дані учнів та зберігає їх у протоколі, це полегшує роботу педагога. Також вона дає можливість редагувати тести, але при цьому захищає їх від неправомірних дій сторонніх осіб.

Не завжди є можливість для розробки тестів працювати з Інтернет-ресурсами тому на допомогу приходять звичайна програма Word. У ній є функція створення форм, яка надає можливості генерувати різні тестування. Ще програма Word вирішує технічні проблеми, адже її легко можна роздрукувати.

Що ж таке форма – це документ, який містить пусті місця або поля форми, призначені для вводу відомостей. Гарним прикладом є Microsoft Word, за допомогою якого можна створити власне тестове завдання.

Форма може мати різний вигляд та містити поля, елементи керування, таблиці, вкладені таблиці та написи.

Алгоритм роботи програми Microsoft Word простий та доступний, адже для створення тестування потрібно вибрати шаблон, після цього заповнювати її текстом. Інші користувачі можуть заповняти форми за допомогою програми Word на своїх комп'ютерах. Крім того, будь-який елемент керування вмістом, доданий до форми, можна зв'язати з даними.

Також за наявності мережі Інтернет з'являється можливість створення онлайн тестування.

Наступна програма, Google Форми одна із популярних і часто використовується. Користуватися нею теж легко та просто, а створення тестування не займе багато часу. Для створення власного тесту потрібно лише декілька кроків. Перше, пишемо завдання, друге – вибираємо тип відповідей який нам потрібно і отримуємо готове тестування (Додаток А). Здобувачі освіти тестування можуть пройти у будь-який час, потрібно лише надіслати його електронною поштою чи відправити посилання у соціальних мережах. Усі відповіді у Google Формі перевіряються автоматично і

оцінюються. Готові результати учасник тестування отримає у листі, який буде надісланий електронною поштою.

Наступний сервіс Kahoot! який дає змогу створювати лише тести, а й інтерактивні навчальні ігри: вікторини, обговорення, опитування. На початковому етапі потрібно зайти у сервіс чи зареєструватися. Програма є абсолютно безкоштовною і відкриває великі можливості для педагогів. Такі ігрові форми роботи можуть бути застосовані у навчанні – для перевірки знань учнів. Участь в іграх, створених за допомогою сервісу, сприяє спілкуванню та співпраці у колективі, підвищує рівень обізнаності в інформаційно-комунікаційних технологіях, стимулює критичне мислення.

Сервіс Kahoot! можна використовувати під час уроків чи додатковий занять. Для цього потрібно мати мережу Інтернет, комп'ютер, проектор та телефони. На екрані будуть відображатися запитання. Для відповідей учні використовують свої мобільні телефони.

Для миттєвої оцінки відповідей усіх учасників освітнього процесу можна використовувати додаток Plickers. Його особливість у миттєвому відображенні статистики. На уроках історії його можна використовувати для оцінки історичних постатей.

З допомогою Plickers можна проводити невеликі оглядові тести в кінці теми. Для цього треба внести у додаток список класу і список питань. Учні піднімають свої картки одночасно, а планшет учителя видає інформацію про те, як впорався кожен з них. Це дає можливість дізнатися про прогрес всього класу, а не кількох його представників, як буває, коли опитування ведеться усно.

У освітньому процесі дуже часто використовують сервіс Moodle. Його особливостями є те що він може забезпечувати від кількох осіб до цілих навчальних закладів. Він є безкоштовним і має велику кількість різноманітних функцій. Moodle є популярним серед інших сервісів серед навчальних закладів України, адже він може вести облік успішності здобувачів освіти, створювати тести та оцінювати їх.

Останній сервіс, ClassMarker також стане у нагоді при створенні власних тестових завдань. Його особливостями є те, що розробляти кількість тестових завдань можна необмежено. Результати можна передивлятися кілька разів, оцінювати та аналізувати їх. Даний сервіс надає можливість педагогам миттєво отримувати результат оцінювання і за потреби показувати його користувачеві або приховувати.

Дуже часто від педагогів можна почути думку, проте що тестування не завжди є об'єктивним явленням, адже здобувачі освіти вгадують правильні відповіді. Особливо це характерно для найпоширеніших завдань закритої форми, а серед них – завдання з альтернативними відповідями: «так – ні». За таких умов імовірність вгадування правильної відповіді справді недопустимо висока. Вирішити цю проблему можна шляхом збільшення кількості тестових завдань та варіантів. Тому поставлені питання повинні бути чітко сформульовані, лаконічні, зрозумілі усім здобувачам освіти, а головне не перевантаженим зайвими словами.

Також для створення власних тестів можна використовувати портал «Всеосвіта». У вебінарі «Онлайн-тести від «Всеосвіти» як інструмент для організації ефективної цифрової взаємодії із здобувачами освіти» спікер Литвиненко Л. подає детальний алгоритм створення тестів.

Спочатку потрібно натиснути на синю кнопку – «Створити тест». Перше, що нам потрібно обов'язково вказати – це назва тесту, і додати опис до самого тестування, який здобувач освіти буде бачити на початку та опис, що йде у кінці. Не потрібно забувати вказати предмет до якого відноситься тест.

Одразу після створення тестування потрапляємо в редактор, де добавляємо питання до тесту. Коли створюється тест, потрібно продумувати дуже деталізовано під який тип питання створюються завдання. Здебільшого використовують лише три основні типи питань, з однією правильною відповіддю, з кількома правильними відповідями та з полем для вводу відповідей.

Перше, що варто знати – створений тест не можна просто нікуди кидати. Для того аби ви давати цей тест, треба створити проходження тестування, провести тестування.

Щодо оцінювання тестування портал «Всеосвіта» має три типи оцінювання: 12 балів, для дошкільнят – без оцінок та для студентів – по 100-бальній системі ЄКТС, але також можна виставляти самостійно свої бали [11].

Отже, тестування займає важливе місце у підготовці здобувачів освіти до зовнішнього незалежного оцінювання. Активне використання типових тестових завдань під час освітнього процесу, дає можливість психологічно підготувати здобувачів освіти до проходження ЗНО. Тестування можна проводити у звичній друкованій формі, але й також використовувати велику кількість онлайн ресурсів, які допоможуть педагогові створити власні цікаві завдання та провести тести на усіх етапах заняття не зважаючи ні на що.

2.2 Візуалізація як важливий аспект сприйняття історичної інформації

Одержати інформацію про людину, суспільство, державу, про події, які відбувалися в різний час і в різних частинах світу можна тільки спираючись на історичні джерела. При вивченні фрагментів минулої реальності важливо розуміти особливості виникнення історичних джерел, критично їх оцінювати, правильно інтерпретувати, робити логічні висновки.

У програмі зовнішнього незалежного оцінювання з історії України виокремлено джерела, зокрема, речові, усні, писемні, візуальні, які є обов'язковим компонентом організації проблемного навчання та підвищення пізнавальної активності учнів. Робота вчителя й учнів з джерельною документальною базою починається з текстового та змістовного аналізу історичного документа. Важливо дотримуватися вимог тлумачення їх, потрібно об'єктивно визначати цінність, достовірність та

глибину важливості пам'яток. Щоб достовірно реконструювати минуле слід навчитися працювати з джерелами, отримувати від них інформацію та об'єднувати їх з іншими за певною подібністю. Але варто пам'ятати що на пам'ятки минулого впливають і дослідники, які передають своє ставлення до здобутої інформації. На висновки автора може впливати багато факторів, наприклад, політична позиція чи погляди, менталітет, який притаманний автору чи особисті події які вплинули на його світогляд, також варто не забувати і про характер. Неприпустимо не звертати увагу на різні джерела за класовою, ідеологічною або іншою подібною ознакою. Кожне джерело несе у собі велику кількість за обсягом цінної інформації, яку потрібно частіше залучувати на заняттях, а не ігнорувати.

Учням 10-11 класів для вивчення можна запропонувати законодавчі акти доби визвольних змагань українського народу, зокрема, «Універсали Центральної Ради», «Статут про державний устрій, права і вольності УНР», «Статут Генерального Секретаріату», «Тимчасова інструкція Генерального Секретаріату Тимчасового уряду», «Декларацію з програмою Директорії», законодавчі акти ЗУНР. Ці документи дають змогу простежити шлях українського народу до суверенної соборної держави.

Серед писемних джерел одне з важливих місць займають судово-слідчі документи. У них відображені гострі проблеми, що стосуються як окремих осіб так і партій, рухів, організацій, підприємств і суспільства в цілому. Наприклад, матеріали «Шахтинської справи», «Спілки визволення України», «Українського національного центру» тощо. Цей корпус джерел вміщує протоколи допитів, свідчення, доповідні записки, протоколи очних ставок, листи, заяви, обвинувальні вирoki та інші документи.

Важливу інформацію містять правові акти, ухвалені після утворення Радянського Союзу, зокрема Конституції СРСР та УРСР, радянсько-німецькі договори 1939 р., німецькі плани «Барбаросса» та «Ост», «Акт проголошення відновлення Української держави», закони «Про включення Західної України до складу Союзу Радянських Соціалістичних Республік»,

«Про включення Північної Буковини та Хотинського, Акерманського і Ізмаїльського повітів Бессарабії до складу УРСР», «Про передачу Кримської області зі складу РРФСР до складу УРСР».

Законодавчі акти 90-х рр. ХХ ст. стають у нагоді під час простеження етапів становлення та розвиток України як суверенної незалежної держави. Важливо не забувати перелік документів які пов'язані з українським державотворенням такі, як «Декларація про державний суверенітет України», «Акт проголошення незалежності України», «Про громадянство України», «Декларація прав національностей України», «Про державний кордон України», «Про збройні сили України», «Конституція України».

На уроках з історії України легко можна використовувати відеоматеріали з YOUTUBE. Існує багато каналів де можна знати матеріали, які стануть у нагоді не тільки під час уроків, але і під час продуктивної підготовки здобувачів освіти до зовнішнього незалежного оцінювання.

«ЗНОХАБ: онлайн-школа підготовки до ЗНО» - це канал онлайн школи яка допомагає підготувати учнів до складання ЗНО з історії України, математики, біології, української мови та літератури, англійської мови, географії.

Відеоматеріали є різного часового проміжку, це можуть бути відео близько однієї години, де детально розповідається тема, так і короткі ролики які надають основну інформацію.

Відео виходять на різні теми: «Головне про Національно-визвольну війну», «Усе про «Руїну». «Усе про Крим і кримських татар» та «Що вчити і як підготуватися до ЗНО».

Ще один цікавий канал «ZNOUA», який створює відео уроки, лекції та випускають анонси освітніх подій.

YouTube-канал імені Т.Г. Шевченка стане у нагоді не тільки для здобувачів освіти, але і для педагогів. Адже цікаві відео на тему історії України, а саме: УПА, ОУН, Козаки, Прапор, Герб, Гімн, Бандера, Шухевич, Міхновський, Атило, Сірко, Шевченко та багато інших можна

використовувати на уроках історії України. Ведучий каналу – це один з відомих українських письменників Віталій Капранов. Вся інформація подається у простій та невимушеній формі, що допомагає легко її засвоювати.

Відео «Уся історія 20 століття для НМТ 2022 за 30 хвилин!», «Роль України в Першій світовій війні» чи «Період розквіту Русі. Хто був найкращим князем Київської держави?» стануть у нагоді не тільки здобувачам освіти, але й педагогам, адже їх з легкістю можна використовувати на уроках та додаткових заняттях.

Для ефективної підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання також можна переглядати відео каналу Wild Fox Film. Основною метою якого популяризувати знання з історії та культури України, а також підвищення рівня історичних знань населення; популярна історія. Усі відео створюються виключно з освітньою метою на волонтерській основі.

Пошук і розробка діючих засобів підвищення ефективної підготовки здобувачів освіти до ЗНО є актуальною та своєчасною. Однією з умов для реалізації цього завдання є використання візуалізації з урахуванням постійного збільшення кількості інформації, в якій стає все важче орієнтуватися та великої кількості документів у яких потрібно розумітися.

В. Любченко у своїй роботі «Візуалізація інформації на уроках історії» подає результати соціально-психологічних досліджень, у яких стверджують, що: « Людина запам'ятовує 10% з того, що прочитає, 20% від почутого, 30% - від побаченого, 50% - від одночасно побаченого і почутого, 70% - від побаченого, почутого та обговореного, 90% - від побаченого, почутого, обговореного й активно виконаного. Тобто, чим більше проблемості в наочній інформації, тим вищим буде ступінь розумової активності учня. Сьогодні, науковці визначають, що візуальне мислення є найвищим рівнем розвитком наочних форм мисленнєвої діяльності. Однак, варто пам'ятати, що семантичне (факти) і епізодичне (візуальне) мислення перебувають у постійній взаємодії. Тому, важливим аспектом використання візуальних

навчальних матеріалів є визначення оптимального співвідношення наочних образів, словесної та символічної інформації» [39].

Практика показує, що особливості підготовки учнів до ЗНО зумовлюються індивідуально-віковими характеристиками відповідної вікової групи. Навіть в учнів 10-11 класів здатність до усвідомленої самоосвіти традиційно є недостатньо високою й потребує стимулювання. Тому й підготовка до ЗНО переважно здійснюється за безпосередньої участі педагога, зокрема, на позаурочних індивідуальних і групових заняттях. Успішність підготовки здобувачів освіти до зовнішнього незалежного оцінювання значною мірою буде залежати не тільки від якості спеціально розроблених навчально-інформаційних матеріалів, а й системної та усвідомленої навчально-пізнавальної діяльності учня під керівництвом педагога-наставника на всіх етапах освітнього процесу. В умовах, коли здобувач освіти знаходиться на початковому етапі підготовки до складання ЗНО, саме підручник та посібник з додатковою інформацією та прикладами тестових завдань можуть стати ефективним інструментом підготовки учнів чи студентів [15, с 78].

В мережі Інтернет чи на полицях у книгарнях можна знайти велику кількість підручників та посібників з додатковою інформацією та прикладами тестових завдань, але не усі із них справді ефективні.

На прикладі власного досвіду та за рекомендацією педагогів, можна виділити чотири справді ефективних посібники.

Перший із них «Історія України. Довідник для абітурієнтів та школярів». Даний довідник з історії України С. Кульчицького ідеально підготує кожного випускника чи абітурієнта до іспиту ЗНО, а також усіх старшокласників – до поточних і тематичних контрольних робіт і до успішної здачі ДПА в 9-му та 11-му класах, які планують проводити в форматі ЗНО. Учителям він надасть стислий актуальний матеріал для викладання історії України на кілька років поспіль.

Повний курс підготовки до вступу у вищі навчальні заклади» містить у собі викладений у хронологічному порядку теоретичний навчальний матеріал нашої історії від прадавніх часів до наших днів, особливо – той, що входить до складу обов'язкових тем зовнішнього незалежного оцінювання. Мають місце багато мап, світлин, портретів, необхідних для розпізнавання в певних питаннях.

Після проходження навчальних тем у даному посібнику учням пропонують покажчик назв, основних подій, постатей, понять і термінів, щоб закріпити й повторити матеріал в інший спосіб. Випускники зможуть перевірити якість своїх знань за даними темами, коротко відтворюючи в пам'яті зміст вивченого.

Виходить, що випускники й абітурієнти максимально повторять матеріал шкільного курсу історії України для успішного складання своїх випускних і одночасно вступних іспитів (комплексно підготуються до ЗНО) [28].

Т. Земерова також розробила «Довідник. Історія України». Даний навчальний посібник покликаний не лише освіжити та розширити знання, отримані в ході вивчення шкільного курсу з історії України. Його мета – допомогти оволодіти основами наукового підходу до історії, дати орієнтири для розуміння витоків та історичного минулого українського суспільства, спробувати побачити перспективи вирішення сучасних проблем. Це видання допоможе підготуватися до підсумкових контрольних робіт, тестів, заліків, зовнішнього оцінювання. Навчальний посібник містить матеріал, який відповідає повною мірою вимогам чинної навчальної програми для основної та старшої (академічний і профільний рівні) школи, затвердженій Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України. Хронологічно теми посібника охоплюють період від найдавніших часів до сьогодення. У ньому простежуються основні процеси історичного, економічного, соціального, політичного і культурного розвитку нашої країни. Оригінальна структура навчального посібника надзвичайно чітка, навчальний матеріал викладено в

якісній і доступній формі. Різноманітні рубрики: «Історичний портрет!», «Це цікаво!», «Словник!» – стимулюють зацікавленість предметом, розширюють кругозір, збагачують ерудицію, заохочують до самостійного осмислення історичних процесів. Закріпити отримані знання, підготуватися до зовнішнього оцінювання допоможуть старшокласникам тестові завдання, які розміщені в кінці кожної теми [25].

Ще один довідник під назвою «Історія України» створив О. Гісем. Інформація, яка подається у довіднику, сформована згідно до програми ЗНО з історії України, розпочинаючи з найдавніших часів і закінчуючи сучасними подіями. Також довідник окрім історичних подій включає у себе варіанти тестувань. Усі події викладенні у хронологічному порядку, по закінченню теми здобувачі освіти можуть познайомитися з словником термінів та переліком персон. Окрім цього, у кінці довідника подано покажчик у якому в алфавітному порядку розміщені терміни, персони та перелік основних подій. Усі тестові завдання мають відповіді наприкінці довідника. Ним можуть користуватися як і учні так і педагоги [14].

Останній підручник «Крок до ВНЗ. Історія України». Автори підручник мають на меті ефективно та просто підготувати здобувачів освіти до ЗНО, надавши ґрунтовні знання з історії України. Саме тому було ретельно продумано ряд завдань, які стануть у нагоді для учнів/студентів, які бажають результативно попрацювати для покращення своїх знань, умінь та навичок.

Довідник поділений на розділи які включають у собі основні історичні події, матеріал, який подається, відповідає програмам шкільних курсів історії України. На нашу думку, він стане гарним помічником на уроках чи під час підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання [34].

Книга «Історія України. Комплексний довідник» складається з чотирьох розділів: «Повний курс історії України», «Робота з документами та матеріалами», «Робота з картами» та «ЗНО: тренувальні вправи», які є базовими для набуття необхідних предметних знань та умінь.

Окрім підручників та посібників під час активної підготовки здобувачів освіти педагоги можуть використовувати відеоматеріали.

В. Ожогін вважає: «Використання кінофільмів в освіті може відбуватися двома шляхами: створення комплексних навчальних фільмів та коротких фрагментів. Кінофрагменти обмежуються демонстрацією того, що стосується певного питання теми, розраховані на декілька хвилин та будуються на принципах: ущільнення, специфічності, важливості, відповідності віковим і психологічним особливостям учнів, візуального пріоритету, образного контексту, поєднання з іншими засобами навчання».

Одним із видів відеоматеріалів є короткометражний фільм. Він являється ефективним засобом поглиблення пізнавальної діяльності здобувачів освіти. Також допомагає розвитку різних навичок, а також позитивно впливає на культурне збагачення, адже учні/студенти дізнаються про спадщину, культуру та традиції країни, історію якої вони активно вивчають. Доведено, відеофільми мають емоційно-психологічні особливості, які впливають на поглиблення освітнього процесу і сприяють породження комунікативної компетенції здобувачів освіти. Особливостями відеоматеріалів являються одночасне поєднання зорової та звукової гами у типових випадках, завдяки яким здобувачі освіти будуть мати можливість прийняти активну участь у спілкуванні. Виходячи з цього, застосування відеоматеріалів, зокрема короткометражних фільмів, покращують результативність, починаючи від знань та закінчуючи розвитком творчих здібностей та навичок [41, с 25-51].

Для покращення занять та мотивації здобувачів освіти, гарним прикладом є застосування документальних і художніх фільмів. Завдяки перегляду відеофільмів збільшується інтерес учнів/студентів, адже під час їх перегляду покращується мимовільне засвоєння матеріалу, причиною цього являється поєднання яскравих зображень та музичного супроводу та інше. Цим можна пояснити швидке засвоєння здобувачами освіти найяскравіших,

емоційно насичених кадрів. Створюються умови для розуміння та свідомого поглинання поданого матеріалу.

На заняттях з історії використовуються кінофільми різних видів: художні, науково-популярні, а також спеціальні навчальні. Кінофільми і кінофрагменти забезпечують динаміку зображення, синхронну подачу зображення і звуку, доповнюють мовленнєвий ряд музичним супроводом. Розрізняють декілька типів навчальних кіноплівок: цілісні фільми, які складаються із декількох частин, і кінофрагменти (3-5 хвилин).

Найголовніше під час вибору відеоматеріалів, це відповідність тематиці навчальної програми. Науково-популярні фільми, повинні бути розподілені по фрагментах, кожний із яких має відповідати конкретній темі, вони виступають самостійними елементами заняття, але при цьому не повинні заважати роботі педагога та засвоєнню інформації здобувачам освіти. Кожен підібраний педагогом відеоматеріал є авторським і має різне бачення подій, завданням вчителя є підбір відеоматеріалів які будуть спонукати учнів/студентів на висловлення власної думки і підведення підсумків. Основна маса документальних фільмів знята на основі архівних матеріалах, інтерв'ю сучасників та учасників подій, дані відеоматеріали можуть спонукати здобувачів освіти на пошуково-дослідницьку роботу. Втім, науково-популярні фільми супроводжуються коментарями науковців чи дослідників, які у свою чергу висловлюють власні твердження або висновки, саме через це учні/студенти не можуть сформувані власну думку. Основа відеоматеріалів була взята з історичних документів, завдяки чому учні можуть самостійно перевірити їх достовірність і надати власну їм оцінку. В змісті документальних фільмів, зокрема з історії України, окрім переваг існують також і недоліки. Ще одним із видів відеоматеріалів є художні фільми, вони є не менш цікавими за попередні, але через довго тривалість фільму вчитель не має можливості повністю ознайомити з ним. Найкраще відібрати найбільш корисні фрагменти в яких чітко відображено

конкретну тему чи подію. Для показу фрагментів художніх фільмів найкраще виділити окремий урок.

Творчий вчитель під час своїх занять повинен використовувати аудіовізуальні засоби, адже у них є великий дидактичний потенціал. Для того щоб дослідницькі вміння здобувачів освіти на заняттях покращувалися потрібно дотримуватися певних вимог: однією із них, є часте проведення бінарних занять; наступна вимога, організування та застосування завдань репродуктивного, продуктивно-пізнавального і проблемного типу; остання вимога, для того щоб активно використовувати аудіо та відеоматеріали на заняттях потрібно звертати увагу на рівень підготовки учнів/студентів. Під кінець прослуховування та перегляду аудіовізуальних матеріалів важливо працювати з фрагментами документів з хрестоматій чи підручника. Побудована таким чином робота сприяє розвитку учнівських компетентностей, дозволяє сформувати в учнів наступні дослідницькі вміння і навички: робота з аудіовізуальними засобами, як зі специфічним історичним джерелом; спостереження і аналіз історичних подій; формування гіпотези; використання набутих знань на практиці і в галузі інших споріднених з історією предметів. Найбільш підготовлені учні можуть узагальнити матеріал і скласти доповіді, написати реферати.

Необхідність формування дослідницьких умінь учнів актуалізує проблему достовірності і фактичної основи відео-аудіо-фотоматеріалу. У художніх фільмах дуже часто можна побачити неточну реконструкцію побутових деталей, конкретних подій тощо. Крім того, тривалість кінострічок у часі і відсутність у них навчальної спрямованості потребує ретельної підготовки до уроків з використанням такого відеоматеріалу.

Оптимальний хронометраж відеоматеріалів на уроці тривалістю 40-45 хвилин повинен складати 10-15 хвилин. Для уроків різних типів доцільно використовувати різні види відеоматеріалу: відео-пояснення (розповідь), відеоілюстрацію, відео-підтвердження, відео-тест тощо. Для кожного конкретного уроку вчитель повинен ретельно відібрати той відеоматеріал,

який відповідає меті, плану і структурі уроку. Відібраний навчальний відеоматеріал обов'язково повинен бути поділений на невеликі фрагменти (кадри), які розташовані в логічній послідовності. Крім нової навчальної інформації, кожен відео фрагмент має також завдання, яке необхідно виконати після отримання інформації.

Щоб не губити логічний зміст уроку важливо пам'ятати, багато завдання із застосування аудіовізуальних матеріалів перенасичують заняття і знижують зацікавленість учнів/студентів.

Умови використання кінофільмів і кінофрагментів у навчальному процесі, мають поширюватись і на добір відеофрагментів мультимедійної презентації: повнометражні кінофільми доцільно показувати на початку вивчення навчальної теми – для ознайомлення з її змістом, і наприкінці – для її узагальнення; важливе значення для сприйняття і засвоєння інформації, що подається у фільмі, має вступне слово викладача перед початком його демонстрації і співбесіда після перегляду фільму; у більшості випадків під час показу німих кінофільмів доречним буде коментар викладача, який має можливість надати додаткову інформацію з теми фільму, актуалізувати його окремі елементи; кінофрагмент присвячений аналізу конкретних питань повинен бути коротким (1-3 хв.), а його показ виступає як ілюстрація; якщо кінофрагмент носить загальний характер, тривалість його не повинна перевищувати 3-5 хвилин і демонструвати фрагмент слід на початку заняття, після пояснення теми; тривалість кінофрагмента, який містить складну інформацію повинна тривати 7-8 хвилин, а після його демонстрації необхідна пауза для запису учнями інформації і коментарів учителя; тривалість кінофрагмента призначеного для підведення підсумків вивчення теми, не повинна перевищувати 10 хвилин; загальна тривалість демонстрації кінофільму на уроці не повинна перевищувати 30 хвилин [41].

Як вважає Л. Семчишин, «Цифрові технології в сучасному світі – це не лише інструмент, а середовище існування, яка відкриває нові можливості: навчання в будь-який зручний час, безперервну освіту, можливість

проекувати індивідуальні освітні маршрути, зі споживачів електронних ресурсів стати творцями» [16].

Цифровізація дає можливість застосовувати здобувачами освіти інтернет технології, при цьому розширюючи горизонти їх пізнання. Активне застосування цифрових технологій спонукають учнів/студентів до самостійного пошуку інформації, її відбору та активної участі у проектній діяльності.

Стрімкі зміни у використанні цифрових технологій потребують від здобувачів освіти та педагогів вільного володіння цифровим освітнім середовищем. З огляду на це, основним завданням є підвищення цифрової грамотності, орієнтованої на застосування цифрового середовища в освітньому процесі [16].

Під поняттям цифрової грамотності розуміють здатність використовувати на практиці свої знання та уміння, використовуючи цифрові технології, у тому числі програмування, пошук, обмін інформацією та комунікація [13].

На сучасному етапі педагогові, викладаючи гуманітарні дисципліни, зокрема історію, потрібно щоденно шукати нові підходи чи сучасні технології. Саме у цей час на допомогу приходять Інтернет ресурси.

Уроки історії України потребують використання різноманітних Інтернет-ресурсів, які багаті на інформацію. Щоб підвищити якість навчання, з мотивувати та зацікавити здобувачів освіти, педагогаві потрібно використовувати, окрім візуальних історичних джерел, ще аудіо чи відео, соціальні мережі які з легкістю виконають поставлену мету [30, с. 105-106].

Під час підготовки до ЗНО ефективним є використання ментальних карт, які допомагають виокремлювати основні дати, події чи історичні явища.

«Батьком» ментальних карт являється Тоні Бюбен, англійський психолог і консультант з питань інтелекту й освіти. Згідно з його визначення

ментальна карт (mind map) – це «прояв радіантного мислення, яке, у свою чергу, є функцією людського мозку».

У мережі Інтернет можна знайти велику кількість прикладів створення ментальних карт, варто лише заглянути на численні сайти педагогів, переглянути їх досвід і приклади ефективного використання ментальних карт на уроках, у тому числі – історії [56, с. 187].

Сучасні Інтернет-ресурси дають великі можливості у створенні ментальних карт. Вони збагачені різними інструментами та додатковими функціями, доступні у будь-яких браузерах, також ними можна працювати як онлайн, так і офлайн. До таких Інтернет-ресурсів відносяться: Mindomo, MindMeister, Coggle та Bubbl.

Mindomo – це універсальний інструмент для спільного створення ментальних карт, концептуальних карт і контурів. Є можливість використовувати сервіс для розробки ідей та інтерактивного мозкового штурму з такими функціями, як обмін, співпраця, керування завданнями, презентація та інтерактивна веб-публікація.

Онлайн-версія Mindomo доступна в будь-якому браузері. Є також офлайнові настільні версії. Зареєстровані користувачі можуть створювати інтелектуальні карти та працювати над ними в режимі реального часу, а незареєстровані користувачі можуть переглядати карти, якими вони поділилися. Програмне забезпечення також надає способи створення презентацій і завдань на ментальних картах

Mindomo дає можливість не тільки створити звичайні ментальні карти, але і доповнити їх відео, аудіо, зображеннями, нотатками, емодзі, гіперпосиланнями та вкладеннями до будь-якого іншого вузла. Користувачі можуть працювати в режимі онлайн та публікувати свою роботу в Інтернеті. Mindomo ідеально створений для розробки різних варіантів ментальних карт, маючи у собі багатофункціональний режим презентації, який дозволяє подорожувати своєю ментальною картою за допомогою масштабування та панорамування.

Mindomo можна використовувати і в освітньому процесі. Педагоги можуть використовувати інструмент для призначення завдань, який дозволяє їм надсилати онлайн-запит своїм учням із запрошенням отримати доступ до неповної розумової карти певного уроку. Здобувачі освіти у свою чергу розпочинають роботу в малих групах і досліджувати запропоновану тему, і всі їхні зміни будуть надіслані їхньому вчителю як сповіщення, у яких він може надати відгук за допомогою функції коментарів Mindomo. Наприкінці здобувачам освіти надається можливість перетворити свою ментальну карту на презентацію за допомогою презентатора Mindomo, щоб крок за кроком пояснити процес свого дослідження. Mindomo також дозволяє друкувати готовий варіант карти на папері, яку можна анотувати та розповсюджувати іншим.

Наступним Інтернет-ресурсом і не менш популярним серед учнів/студентів є MindMeister – це колаборативне програмне забезпечення для створення ментальних карт, яке дозволяє користувачам візуалізувати свої думки у хмарі.

Розпочати створювати карту варто з назви, після того як було вибрано ключову ідею схеми, можна добавляти гілки, також можна розбивати одну гілку на декілька, створюючи розгалуження.

Працювати з MindMeister дуже просто і зручно. Створену схему можна легко розмішувати на різних ділянках екрану, переміщуючи її. Також є можливість редагувати карту та змінювати її масштаб.

Створену ментальну карту можна надіслати друзям за допомогою електронної пошти чи створити спеціальне посилання на неї .

Ментальні карти створені за допомогою MindMeister яскраві, що сприяє кращою запам'ятовуванню історичних подій та явищ.

Подібно сотням вже звичних Інтернет-ресурсів, MindMeister дозволяє надавати доступ до створеної спільної ментальної карти разом із однолітками, однодумцями, колегами, друзям.

На цьому можливості MindMeister не обмежуються, усі внесені дані у

ментальній карті зберігаються автоматично. Завершивши свою роботу над створенням карти, її можна буде відразу роздрукувати або експортувати. Крім того, створену мапу знань можна опублікувати у себе на сайті.

Наступним Інтернет-ресурсом, який допоможе створити свою унікальну металеву карту є Coggle. Легкий у використанні веб-додаток стане у пригоді як і у педагогів, так і у здобувачів освіти. Багато функціональні інструменти допоможуть створити металеву карту яка стане у нагоді під час підготовки до складання ЗНО. Карта отримає необтяжливий зовнішній вигляд дерева із різними гілками, саме це надасть можливість звернути увагу саме на важливі моменти.

Останнім у списку цікавих та потрібних Інтернет-ресурсів для створення ментальних карт є програма Bubbl. Він постає як сервіс, який створює карту у вигляді схеми.

Алгоритм роботи з Інтернет-ресурсом дуже простий та зрозумілий. Спочатку майбутня металеві карта має вигляд чистого аркушу, за допомогою різних квадратів можна розпочати створення власної схеми. Дані квадрати мають різний колір їх можна підписати та об'єднати між собою. Створену схему можна рухати по екрану і збільшувати чи зменшувати за допомогою масштабування. Існує режим автоматичного розміщення елементів карти на екрані. Управління картою виконується мишкою та клавіатурою.

Сервіс надає безкінечну кількість створення власних карт, список уже створених знаходиться у правій частині екрану. Також власними схемами можна ділитися з друзями, надавши їм доступ.

Левинська І. у вебінарі «Як допомогти учням ефективно підготуватися до ЗНО з історії України: практичні рекомендації» дає приклад використання власноруч створених ментальних карт у підготовці до ЗНО. Для цього потрібно завести папку, у якій є 32 листки. На кожному листочку здобувач освіти створює власну металеву карту, письмово або в онлайн-режимі, згідно з вивченою темою і доповнює її тестами з минулих років, окрім цього

на лист можна винести усі не зрозумілі слова чи терміни. Дана технологія дає можливість не тільки створити схему пов'язану з вивченою темою, але й практично опрацювати її проходячи минулорічні тести. Спікера Левинська І. вважає що такими схемами зручно користуватися і вони зберігають головні моменти з кожної теми до ЗНО [12].

Отже, важливе місце у підготовці здобувачів освіти до зовнішнього незалежного тестування посідає використання різних візуальних джерел інформації. Підручники та посібники, відеоматеріали чи ментальні карти усі вони допомагають покращити сприйняття великої кількості важливої інформації.

2.3 Використання інтерактивних вправ

Часто у суспільстві лунає слово «інтерактивний», але не усі до кінця розуміють що це і які його переваги. Взагалі це слово з англійської мови означає взаємна дія. І справді інтерактивний це здатність взаємодіяти або ступати у діалог. Вчені по різному трактують значення даного терміну, але найчастіше у мережі Інтернет інтерактивний трактується як спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має свою конкретну мету – створити комфортні умови навчання [31, с. 3].

Соціальна взаємодія здобувачів освіти, як найважливіший освітній ресурс, підвищення його розвиваючий потенціал, поглиблення та розширення змісту освіти називають інтерактивною групою завдань. До них відносяться завдання які спрямовані на посилення та збагачення досвіду і взаємонавчання кожного учасника освітнього процесу [42].

Ера інформаційних технологій вимагає від суспільства, а особливо від освіти широке використання комп'ютерних можливостей, а особливо різних телекомунікаційних мереж.

Сьогодні технічні можливості можуть полегшити або спростити життя педагогові. Адже нині є велика кількість ресурсів, сервісів, програм та

порталів які створюють різноманітні дидактичні матеріали. Але багато із них потребують особливих умінь та навичок, звичайний педагог не завжди може самостійно ними користуватися, іноді програми та сервіси потребують ще додаткових технічних можливостей. Тому варто знайти та користуватися технічними ресурсами які будуть простими у використанні педагогом та здобувачем освіти [7].

Інтернет сервіси, програми та портали мають великий дидактичний потенціал. Адже їх матеріали надають доступ до різноманітних автентичних матеріалів, а також можливість комплексного використання засобів для їх презентації (звуку, графіки, мультиплікації, відео, тексту); забезпечують адаптацію навчальних матеріалів – можливість вибору рівня складності, обсягу, ступеня глибини опрацювання досліджуваного матеріалу, формату представлення інформації (текстового, аудіо-, відеоформату й варіантів їх комбінування), послідовності виконання завдань, часу для їх виконання тощо; дають можливість для контролю та самоконтролю, в тому числі перегляду, аналізу, корекції помилок; розвивають уміння орієнтуватися в інформаційному просторі, знаходити необхідну інформацію та використовувати її з метою підвищення своєї професійної компетентності й самовдосконалення; сприяють формуванню компетентності в галузі застосування мультимедійних технологій; розвивають навички самостійної роботи з навчальним матеріалом.

Сьогоднішні реалії потребують кардинальних змін у освітньому процесі. Дистанційне навчання вимагає застосування електронних навчальних ресурсів, які надають великі можливості педагогові та змінюють його роль у освітньому процесі. Але не дивлячись ні нащо дистанційне навчання відкриває великі можливості активізувати пізнавальний інтерес у здобувачів освіти, розширює горизонти їх практичних і творчих умінь та навичок. Відбувається активізація пошукових та дослідницьких робіт що найбільше наближує здобувачів освіти до продуктивної роботи та підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання [42, с. 83].

Ігри та інтерактивні вправи займають одне із важливих місць у підготовці здобувачів освіти до ЗНО. Їх особливостями являється те що вони об'єднують у собі тестові завдання та візуальні об'єкти. Саме тому учням/студентам легко та цікаво повторювати або закріплювати уже вивчений матеріал.

Новим, але популярним серед педагогів та здобувачів освіти засобом навчання є веб-квест. Особливість веб-квесту полягає у реалізації освітніх завдань через ігрову діяльність та використанні сучасних технічних засобів навчання, які сприяють самовираженню. Квест допомагає цілеспрямованому мотивуванню емоційної та інтелектуальної активності здобувачів освіти;. Під час роботи з квестами учні/студенти виконують завдання пошукового характеру що допомагає розвитку інформаційної компетентності та медіаграмотності. Використання веб-квесту підвищує мотивацію до самостійної діяльності, саморозвитку, оскільки здобувачі освіти, працюючи над завданням, збирають, осмислюють, узагальнюють інформацію, формують висновки. Крім того, учасники веб-квесту вчаться використовувати інформаційний простір інтернетної мережі для продуктивної підготовки до ЗНО та розширення репертуару своєї майбутньої професійної діяльності.

Веб-квест – одна із найбільш ефективних моделей використання Інтернета в навчальному процесі. Одним із прикладів застосування веб-квеста як інструмента для повторення та закріплення вивченого матеріалу для здобувачів освіти, являється особиста розробка трьох магістрантів Розборської Іванни, Клименко Аліни та Гриньової Людмили. За допомогою Інтернет-порталу «Всеосвіта» було розроблено веб-квест «Українська революція 1917-1921 рр.» (Додаток В). За основою стали матеріали із шкільних підручників та доступних для здобувачів освіти посібників. Авторки створили квест з трьома веб-кімнатами які відповідають етапам Української революції. Завдання які потрібно виконати у веб-квестів

допоможуть здобувачам освіти закріпити вивчений матеріал та ефективно підготуватися до ЗНО.

На прикладі вище описаної розробки педагоги можуть створити власні веб-квест, підібравши різні види тестових завдань. На порталі «Всеосвіта» проходить вебінар на тему: «Вебквести як сучасний і зручний інструмент для навчання». Спікер Л. Литвененко доступно та цікаво розповідає про створення веб-квесту. За її словами, веб-квести Всеосвіти – це справжні, реальні веб-квести, аналоги яким є веб-кімнати, до яких діти дуже звикли, які діти по-справжньому обожають. Це є певна кімната, з якої потрібно вийти. Аби вийти – потрібно знайти ключі. На Всеосвіті можна вибрати різну логіку: треба або знайти ключі, ввести відповіді в ті ключі, підібрати якесь слово або код – і вийти з кімнати; або знайти різні підказки, скласти ключ і вийти з веб-кімнати. Не обов'язково виходити з веб-кімнати, для того, аби завершити веб-квест, достатньо знайти всі підказки з ключами.

Також портал «Всеосвіта» дає можливість ставити час для проходження, кількість введень ключів та інше.

На Всеосвіті є велика кількість шаблонів для створення власного унікального квесту. Не обов'язково кімната, це може бути парк, машина, чи потяг.

Алгоритм створення веб-квестів дуже простий. Для початку потрібно натиснути на кнопку «Створити веб-квест». Наступним кроком є вибір шаблону, на основі якого буде створено квест, портал «Всеосвіта» має велику бібліотеку, тому можна легко підібрати шаблон для будь-якої теми.

На початковому етапі розробки квесту потрібно не забувати про привітання, адже перше, що бачать здобувачі освіти коли відкривають квест – «Привітання на початку гри». Саме в даному вікні окрім привітання та оголошення правил гри, можна залишити підказку за допомогою якої здобувачі освіти із задоволенням розпочнуть проходження квесту.

Наступним кроком являється становлення часу проходження веб-квесту. Можна вибрати часовий проміжок у 30 хвилин або за 40, або за 60,

або за 90 хвилин, також можна вибрати необмежений час проходження. Ще портал пропонує нам кількість невдалих спроб. Окрім цього «Всеосвіта» дає можливість нагороджувати дітей за проходження квесту, для цього потрібно завантажити сертифікат.

Наступний етап – заповнення веб-квесту. Педагог обирає предмети та залишає відповіді, також є можливість залишати підказки для учасників.

Завершальний етап – зберігання веб-квесту у бібліотеці.

У чому переваги веб-квестів? Це ніби справжня інтерактивна гра, його можна використовувати у індивідуальній роботі або у проектній. Також веб-квест можна використовувати під час контролю знань, замінивши ним тестові завдання [10].

Google Sites – оптимальне рішення для створення квестів. І для цього не треба володіти навичками вебдизайну чи програмування. Сервіс доступний на будь-якому пристрої та дозволяє створювати групові проекти у реальному часі.

Сторінки варто створювати як «записки» із завданнями. По завершенню кожного кроку школярі здобувають артефакт, натиснувши на відповідну кнопку. Бажано на кожній сторінці додавати посилання на головну сторінку квесту та кнопку «Повернутися на попередній крок».

Google Sites пропонує кілька варіантів оформлення, так званих «тем сайту». Пам'ятайте: що цікавіше оформлення, то з більшим запалом діти проходилимуть гру. Лекторка радить залишити цей крок наостанок та не обмежуватися запропонованими темами. У вашому розпорядженні – картинки, різнобарвні кнопки та шрифти.

Окрім веб-квестів під час підготовки до ЗНО, можна використовувати інтерактивні вправи за допомогою конструктора LearningApps, який дозволяє створити та зберігати власні інтерактивні вправи з різних дисциплін, за допомогою яких здобувачі освіти можуть перевірити і закріпити свої знання в ігровій формі.

О. Медведська, А. Зайченко, та Д. Белоконь у статті «LearningApps як засіб активізації виховної роботи з інформатики» подають власний алгоритм роботи у онлайн-сервісі. Автори радять на початковому етапі познайомитися з галереєю, колекцією шаблонів, пропонувананих сайтом. Інтерфейс даної програми містить такі режими як «Перегляд вправ» та «Створення вправ». Із запропонованого списку назв шаблонів можна обрати той, що зацікавив. У полі перегляду можна знайти приклади і короткий опис такого типу вправ [40].

На сервісі представлено багато інтерактивних вправ, поділених на 20 категорій, що постійно доповнюються (Додаток Г), та 5 інструментів для роботи (голосування, чат, календар, нотатки, дошка оголошень), які надають можливість розмістити оголошення для усього класу, вести приватну переписку з учнями, надавати рекомендації по виправленню помилок і неточностей або вести загальний календар роботи над проектом.

Сервіс LearningApps має зрозумілий інтерфейс користувача, для роботи потрібна реєстрація. Є україномовна версія сайту, для цього необхідно обрати відповідний прапорець у правому верхньому куті. Для роботи на сайті треба зареєструватись, створити свій аккаунт та розпочати творчий процес. Існуючі модулі можуть бути безпосередньо включені у зміст навчання, а також їх можна змінювати чи створювати в оперативному режимі. Вправи на сайті подаються у зручному візуальному режимі сітки зображень, навівши на які вказівник миші можна побачити тип вправи та її рейтинг на сайті (залежить від кількості переглядів та оцінок користувачів).

У кожній групі доступно кілька шаблонів вправ, опис та зразки яких можна попередньо переглянути перед тим, як створити власний навчальний ресурс. Є також можливість використовувати ілюстративні, відео- та аудіо-матеріали. Створені завдання образні, барвисті і легко запам'ятовуються. Автори завжди мають можливість використовувати функцію «повернутись та виправити». Є можливість виправлення помилок.

Цікавим є те що створенні вправи можуть допомогти іншим, адже вони є доступними для усіх. Сервіс LearningApps має власну галерею із створеними інтерактивними вправами, до речі вона щодня поповнюється новоствореними матеріалами викладачами із різних куточків світу. Є можливість співпрацювати з колегами не тільки свого навчального закладу, але і всього світу, використовуючи Інтернет. Учитель може працювати з групами учнів, швидко створювати вправи на уроці, задавати домашнє завдання, отримувати гіперпосилання від учнів та перевіряти виконання завдань.

Щоб створити власну унікальну вправу, наприклад по заповненню пропусків, необхідно перейти у розділ «Створення вправи» який розміщений у верху екрану. Після цього вибрати потрібен тип вправи, у нашому випадку «Заповнити пропуски». Після цих дій до вашої уваги надаються зразки вправи, які можуть стати у нагоді під час створення власної. Наступним кроком є натиск на кнопку «Створити вправу».

Далі надається можливість підписати власну вправу, додати до неї опис, який допоможе здобувачам освіти її виконувати, також дозволено вибрати потрібний тип завдання із списку запропонованих і обрати врахування реєстра.

Після цього можна з легкістю переходити до розробки текстового елемента вправи. Увесь текст потрібно записувати за певною вимогою: усі слова, які є у тексті, слід позначати числами між двома дефісами: -1-, -2-, -3- і т.д.

По закінченню введення усіх текстових даних потрібно задати ключ і додати нові рядки.

Для покращення зовнішнього вигляду вправи педагоги або здобувачі освіти можуть вибрати фон який відповідає тематиці вправи або залишити без нього.

Для завершення створення вправ потрібно натиснути «Завершити редагування та переглянути вправу».

Готову вправу дозволено перевіряти, для цього потрібно натиснути на у правому нижньому кутку галочку. Також є необмежена можливість редагувати створену вправу або змінювати інформацію.

Після збереження система дасть посилання для вбудови вправи, для широкоекранного перегляду, яким можна поділитися зі учнями/студентами у Viber, Messenger, Google classroom тощо, а також QR-код, який можна скопіювати і вставити в документ.

Л. Стахов та Н. Бабюк у своїй статті «Особливості розробки інтелектуальної комп'ютерної гри «TimeLine» вважають що інтелектуальна гра – це вид гри, що ґрунтується на застосуванні гравцями свого інтелекту й ерудиції. Як правило, у таких іграх учасникам треба відповідати на питання з різних сфер життя. Також вони вважають що інтелектуальні ігри важливо застосовувати на уроках або додаткових заняттях з історії, зокрема історії України. Адже на заняттях з даних дисциплін подається великий об'єм інформації і здобувачам освіти важко засвоїти та запам'ятати послідовність подій.

«TimeLine» - це комп'ютерна гра, яка створена для покращення орієнтації здобувачів освіти у послідовності історичних подій. Програма створена спеціально для перевірки хронологічних подій у режимі «Всесвітня історія» та режимі «Історія України». Вона стане у нагоді педагогам під час викладення нового матеріалу, але і для здобувачів освіти також буде корисна, адже вона побудова згідно з програмою ЗНО [61].

Kubbu – онлайн сервіс, призначений для організації роботи з учнями. Педагог може створювати до 30 студентських профілів та організовувати одночасну взаємодію з 15 активностями. Результати роботи учнів зберігаються протягом 30 днів.

Створення ігор, кросвордів чи контрольних опитувань, з якими студенти працюватимуть. Проект підтримує використання у завданнях кирилиці.

Відразу після активації облікового запису, сервіс запропонує подивитися навчальні матеріали по першому знайомству з проектом та роботі з інструментарієм сервісу. Все дуже докладно та покроково.

Готову роботу можна зберегти сервісі, отримати друкований варіант. Зі створеними роботами можна працювати і з використанням мобільних пристроїв.

Slider – Dynamic Quiz (Динамічний тест). Для вчителя доступні 3 варіанти тестів (одна відповідь, кілька відповідей, ранжир). Порядок роботи зі створення тесту простий: створюємо активність, вводимо назву, інструкцію (якщо потрібно), тип тесту, додаємо питання та відповіді, вказуємо правильні відповіді та ділимося тестом.

Compozer-Quiz builder надає можливість створити власну вікторину. Для побудови вікторин вибрано варіант побудови їх по блоках. Блок із зображенням, музикою, файлом, питанням, текстом послідовно додаються на робоче поле. Слід пам'ятати, що це файли, які вчитель планує використовувати у роботі, мають бути заздалегідь оптимізовані і завантажені.

Порядок роботи простий і не зустріне труднощів у користувачів.

Match-Matching elements – цей інструмент дозволяє створювати картки для вивчення нової інформації.

Варіантів виконання кілька. Є режим ознайомлення (навчання) та режим іспит. Є можливість завдання анонімного входу для гри. Створити можна значну кількість карток. Порядок роботи простий.

Ще слід згадати, що на сервісі є ще й генератор кросвордів Crossvord, але при заповненні кросворду кирилицею, вона не підтримується в роботі в режимі навчання та іспиту.

Останній, але не менш ефективний сервіс Quizlet. Його основна мета це запам'ятовування будь-якої інформації. На допомогу йому приходять навчальні карти. Вони можуть бути уже готові або власноруч створені. Під час створення навчальних карток можна додавати картинки чи звуковий

супровід. Quizlet чудово підходить для вивчення іноземних мов, але його можна використовувати для вивчення термінів з історії України. Сервіс являється безкоштовним і стане у нагоді у здобувачів освіти.

Алгоритм роботи Quizlet дуже простий. Для початку потрібно увійти до сервісу, вхід можна здійснити через Google або Facebook, якщо у вас не має акантів у даних сервісах, для входу до Quizle потрібно зареєструватися.

У Quizlet можна надсилати учням посилання на модуль/курс, або вони самі можуть знайти їх на ім'я педагога.

Наступним кроком є створення свого власного навчального модуля. Для цього потрібно внести назву, терміни які потрібно вивчити та їх пояснення. Також до кожного терміну автоматично пропонується визначення та відповідна картинка.

Існує декілька режимів роботи у Quizlet: режим картки, режим заучування та режим листа.

У режимі картки студенти бачать усі картки, перевертають їх, щоб повторювати терміни та визначення.

Наступний режим заучування, у даному режимі здобувачу освіти надається індивідуальний план навчання, основною метою якого оволодіти навчальним матеріалом модуля. Для цього здобувачу освіти потрібно двічі відповісти правильно на кожне запитання. По завершенні кожного етапу всі терміни будуть згруповані за рівнем оволодіння ними: «знайомі» означає, що відповіли правильно один раз, а «засвоєні» – двічі.

У режимі листа буде дано певні або картинка терміну та оцінюється, наскільки добре студент знає матеріал і чи робить помилки в написанні. Коли студент закінчує перший етап, режим листа розпочне другий, у якому будуть використовуватися питання, на які була неправильна відповідь на першому етапі. Щоб завершити етап режиму листа та переглянути свої результати, необхідно правильно відповісти на кожне запитання двічі.

Даний сервіс стане у нагоді як педагогові так і здобувачу освіти. Його легко можна використовувати під час вивчення періоду Гетьманщини, подій Української революції чи Другої світової війни.

Отже, у сучасному світі існує велика кількість дієвих та простих у використанні Інтернет-ресурсів що дають можливість педагогам створити справді цікаві та ефективні інтерактивні вправи які стануть у нагоді під час підготовки здобувачів освіти до написання ЗНО.

ВИСНОВКИ

На сьогодні основними видами загальнодержавного підсумкового оцінювання, що проходять здобувачі старшої школи, є зовнішнє незалежне оцінювання якості знань та державна підсумкова атестація. Від того, який буде результат оцінювання, залежить можливість переходу до наступного класу (у випадку ДПА) або вступу до закладу вищої освіти (у випадку ЗНО). Зазвичай після завершення першого півріччя вчителі готують здобувачів старших класів до складання ЗНО з метою подальшого вступу до закладів вищої освіти. Зовнішнє незалежне оцінювання передбачає складну інтелектуальну діяльність здобувачів освіти, що супроводжується певним психологічним станом та можливими стресовими ситуаціями.

ЗНО утверджується в Україні як система, покликана забезпечити об'єктивне вимірювання навчальних досягнень випускників загальноосвітніх навчальних закладів та оптимізувати відбір абітурієнтів до вищих навчальних закладів на основі ефективних, демократичних і прозорих процедур. У нашому дослідженні ми детально проаналізували різні методи та форми для підготовки до ЗНО, що дає підставу зробити наступні висновки.

1. Зовнішнє оцінювання навчальних досягнень учнів визнано у світі одним з ефективних інструментів освітнього моніторингу. Аналіз завдань з історії України, які пропонуються учасникам ЗНО, дозволяє зробити висновок, що із року в рік вони дедалі більше задовольняють вимоги Державного стандарту загальної середньої освіти до рівня загальноосвітньої підготовки учнів у галузі «Суспільствознавство», відповідають на виклики сучасної доби у розвитку шкільної історичної освіти. Аргументом на користь наведеного твердження є те, що в останні роки завдання ЗНО з історії України дозволяють перевірити не тільки знання учасників, але й сформованість більшості предметних компетентностей, які виокремлюються українськими науковцями (хронологічної, просторової, інформаційної, логічної), та міжнародною системою цілей навчання у пізнавальній сфері.

Поступова переорієнтація тестових завдань на оцінку предметних компетентностей сприятиме, безумовно, не тільки зростанню довіри до ЗНО з боку представників як загальної середньої, так і вищої освіти, але й підвищенню якості шкільної історичної освіти.

2. У процесі аналізу нормативно-правової бази зовнішнього незалежного оцінювання ми дійшли до висновку що вона представлена чинним Державним стандартом базової середньої освіти та програмою ЗНО.

Український центр оцінювання якості освіти розробляє, затверджує або доповнює програму зовнішнього незалежного оцінювання досягнень випускників навчальних закладів системи загальної середньої освіти з історії України, що є конкурсним предметом при вступі до закладів вищої освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра (спеціаліста, магістра медичного та ветеринарно-медичного спрямувань) на основі повної загальної середньої освіти.

Програма ЗНО не завжди змінюється щорічно, більшості випадків вона затверджується на декілька років. Саме на підставі затвердженої програми УЦОЯ укладають тестові завдання для проведення зовнішнього незалежного оцінювання.

Усі тестові завдання зовнішнього незалежного оцінювання створені на основі чинної програми, яка затверджена Міністерством освіти і науки України у 2018 році і являється путівником для педагогів та здобувачів освіти під час підготовки.

Зовнішнє незалежне оцінювання – іспит, який проходить у тестовій формі. При активній підготовці до складання ЗНО з історії України варто враховувати особливості програми з цього предмету, яка хронологічно охоплює весь зміст шкільних курсів з історії України від найдавніших часів до сьогодення і складається з 32 теми.

Основною метою даної програми є перевірка знань про основні політичні, соціально-економічні, культурні події, явища та процеси

минулого, діяльність видатних історичних діячів, а також оцінка сформованості в здобувачів освіти предметних історичних умінь.

Програма ЗНО, окрім вище сказаного переліку, повинна також перевірити обізнаність здобувачів освіти у пам'ятках архітектури та образотворчого мистецтва, які є обов'язковими для розпізнавання учасниками тестування.

3. Тестування займає важливе місце у підготовці здобувачів освіти до зовнішнього незалежного оцінювання. Активне використання типових тестових завдань під час освітнього процесу, дає можливість психологічно підготувати здобувачів освіти до проходження ЗНО. Тестування можна проводити у звичній друкованій формі, але й також використовувати велику кількість онлайн-ресурсів, які допоможуть педагогові створити власні цікаві завдання та провести тести на усіх етапах заняття не зважаючи ні на що.

Застосування тестових технологій у поєднанні з формами інтерактивної роботи на уроці та практичне їх використання дає можливість не лише систематизувати та узагальнити величезний матеріал, але значно підвищує рівень розуміння учнями основних питань навчального змісту, складного матеріалу. Вони зможуть вільно оперувати знаннями, краще засвоюють причинно-наслідкові, хронологічні, картографічні й інші зв'язки. В учнів будуть сформовані знання про основні політичні, соціально-економічні, культурні події, явища та процеси минулого, діяльність видатних історичних діячів, а також сформовані загальнопредметні історичні уміння.

4. У дослідженні ми описали різні методи та технології, які забезпечують формування в здобувачів освіти різних складників історичної компетентності під час підготовки до ЗНО. Окрім цього, велика кількість дієвих та простих у використанні Інтернет-ресурсів, що дають можливість педагогам створити справді цікаві та ефективні інтерактивні вправи які стануть у нагоді під час підготовки здобувачів освіти до написання ЗНО.

Важливе місце у підготовці здобувачів освіти до зовнішнього незалежного тестування посідає використання різних візуальних джерел

інформації. Підручники та посібники, відеоматеріали чи ментальні карти усі вони допомагають покращити сприйняття великої кількості важливої інформації.

Ігри та інтерактивні вправи також займають одне із важливих місць у підготовці здобувачів освіти до ЗНО. Їх особливостями являється те що вони об'єднують у собі тестові завдання та візуальні об'єкти. Саме тому учням/студентам легко та цікаво повторювати або закріплювати уже вивчений матеріал.

Інтернет сервіси, програми та портали мають великий дидактичний потенціал. Адже їх матеріали надають доступ до різноманітних автентичних матеріалів, а також можливість комплексного використання засобів для їх презентації (звуку, графіки, мультиплікації, відео, тексту); забезпечують адаптацію навчальних матеріалів – можливість вибору рівня складності, обсягу, ступеня глибини опрацювання досліджуваного матеріалу, формату представлення інформації (текстового, аудіо-, відеоформату й варіантів їх комбінування), послідовності виконання завдань, часу для їх виконання тощо; дають можливість для контролю та самоконтролю, в тому числі перегляду, аналізу, корекції помилок; розвивають уміння орієнтуватися в інформаційному просторі, знаходити необхідну інформацію та використовувати її з метою підвищення своєї професійної компетентності й самовдосконалення; сприяють формуванню компетентності в галузі застосування мультимедійних технологій; розвивають навички самостійної роботи з навчальним матеріалом.

Новим, але популярним серед педагогів та здобувачів освіти засобом навчання є веб-квест. Особливість веб-квесту полягає у реалізації освітніх завдань через ігрову діяльність та використанні сучасних технічних засобів навчання, які сприяють самовираженню. Квест допомагає цілеспрямованому мотивуванню емоційної та інтелектуальної активності здобувачів освіти;. Під час роботи з квестами учні/студенти виконують завдання пошукового характеру що допомагає розвитку інформаційної компетентності та

медіаграмотності. Використання веб-квесту підвищує мотивацію до самостійної діяльності, саморозвитку, оскільки здобувачі освіти, працюючи над завданням, збирають, осмислюють, узагальнюють інформацію, формують висновки. Крім того, учасники веб-квесту вчаться використовувати інформаційний простір інтернетної мережі для продуктивної підготовки до ЗНО та розширення репертуару своєї майбутньої професійної діяльності.

Наостанок, слід звернути увагу на використання інтерактивні вправи за допомогою конструктора LearningApps, який дозволяє створити та зберігати власні інтерактивні вправи з різних дисциплін, за допомогою яких здобувачі освіти можуть перевірити і закріпити свої знання в ігровій формі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адамова І. Дистанційне навчання: сучасний погляд на переваги та проблеми. Витоки педагогічної майстерності. 2012. № 10. С. 3–6.
2. Бараненкова Н. А. Можливості використання інтернет-ресурсів для навчання іншомовного спілкування студентів нелінгвістичних спеціальностей [Електронний ресурс] / Н. А. Бараненкова, Н. М. Лашук, О. А. Местхарм // Інноваційна педагогіка. - 2019. - Вип. 10(1). - С. 82-85. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2019_10\(1\)_19](http://nbuv.gov.ua/UJRN/innped_2019_10(1)_19)
3. Бацуровська, І. Педагогічна класифікація масових відкритих дистанційних курсів. Освітологічний дискурс. 2016. № 3 (15). С. 108–120.
4. Башта В. ЗНО: «совок» чи прорив? Міжнародний суспільно-політичний щотижневик «Дзеркало тижня». 2008. № 31.
5. Вакалюк Т. А., Шевельова М. К. Використання інформаційно-комунікаційних технологій в загальноосвітніх школах для підвищення якості освіти. Інформаційно-комунікаційні технології як засіб підвищення якості освіти: зб. наук. пр. [ред. кол.: В.Є. Берека (гол) та ін.]. Хмельницький : Видавництво ХОІППО, 2015. С. 40-45.
6. Використання масових відкритих онлайн-курсів для підготовки до зовнішнього незалежного оцінюванн. Нова педагогічна думка. Том 109. № 1. 2022 С. 39—43
7. Вірста С. Використання сервісу LEARNINGAPPS. для створення інтерактивних вправ. Інноваційна педагогіка. 2020. Том 2. № 22.
8. Власов В. С. Історія України : 2000 тестів для підготовки до ЗНО. Київ : Літера ЛТД. 2020. 296 с
9. Воропаєва В.В, Губіна С.Л., Земерова Т.Ю., Коніщева С.Є. Історія України: комплексний довідник. Харків. 2013. 488 с.
10. Всеосвіта. [Вебінар] Вебквести як сучасний і зручний інструмент для навчання, 2021. YouTube. URL: https://www.youtube.com/watch?v=5FBl4bvQ_Y (дата звернення: 14.09.2022).

11. Всеосвіта. [Вебінар] Онлайн-тести від «Всеосвіти» як інструмент для організації ефективної цифрової взаємодії, 2021. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=eW1PZ2kA4HU> (дата звернення: 29.10.2022).

12. Всеосвіта. [Вебінар] Як допомогти учням ефективно підготуватися до ЗНО з історії України: практичні рекомендації, 2020. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=jJ1OkzzLiZs> (дата звернення: 13.11.2022).

13. Гаврілова Л. Г. Цифрова культура, цифрова грамотність, цифрова компетентність як сучасні освітні феномени. Інформаційні технології і засоби навчання. 2017. №5 Том 61.С. 1-14

14. Гісем О.В. Історія України. ЗНО: Довідник. К.:Абетка. 2021. 636 с.

15. Головка С. Г., Науменко С. О. Підручник як інструмент підготовки випускників гімназії до державної підсумкової атестації у формі зовнішнього незалежного оцінювання. Проблеми сучасного підручника : зб. наук. праць. Київ : Педагогічна думка, 2018. Вип. 20. С. 74–92.

16. Городенко Л. Цифрова та інформаційна нерівність у мережевій комунікації. Інформаційне суспільство. 2012. №16. С. 56-59

17. Гриньова Л. Організаційно-педагогічні засади підготовки школярів до зовнішнього незалежного оцінювання з історії України. Студентська молодь у науці: матеріали всеукр. студ. наук.-практ. конф. (Хмельницький, 12 трав. 2022 р.). С. 67-70.

18. Державний стандарт базової середньої освіти: постанова кабінету міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898.

19. Дослідження якості системи вступу до ВНЗ України на основі зовнішнього незалежного оцінювання випускників загальноосвітніх навчальних закладів. Аналітичний звіт за проектом міжнародної громадської організації «Центр тестових технологій і моніторингу якості освіти» за грантом Міжнародного фонду «Відродження». Київ. 2010.

20. Дудина, Б. В., Строганова, Г. М.. Психологічні умови підготовки старшокласників до ЗНО з української мови під час змішаного навчання.

Conference Proceedings of the 1-st International Conference on Major Achievements in Science and Education (Stock-holm, Sweden, 15 October). 2021. С. 53–61.

21. Дудка В., Дудка Л. Тести ЗНО з історії України: методологічні проблеми та типологія тестових матеріалів. Історія в школах України. 2010. № 2. С. 14-19.

22. Жерар Франсуа-Марі, Ксав'є Роеж'єр. Як розробляти та оцінювати шкільні підручники. Пер. з франц. М. Марченко. К.: К.І.С., 2001. 352 с.

23. Жук Ю. О. Зовнішнє незалежне оцінювання як складова системи оцінювання якості освіти: соціально-педагогічні ризики. Анотовані результати науково-дослідної роботи Ін-ту педагогіки за 2008 рік: інформаційне видання. Педагогічна думка. 2009. С. 115–117.

24. Задорожна Л.В. Методика використання документів у процесі навчання історії. Історія в середніх і вищих навчальних закладах України. 2005. № 1. С. 29-33.

25. Земерова Т. Історія України. Таблиці та схеми. К.: Підручники і посібники. 2018. 432 с.

26. ЗНО з історії України: особливості тесту 2022 року. Освіта.UA. URL: <https://osvita.ua/test/training/5040/> (дата звернення: 28.09.2022).

27. Зовнішнє незалежне оцінювання навчальних досягнень випускників загальноосвітніх навчальних закладів. 2008 р.: Інформаційні матеріали. Український центр оцінювання якості освіти: Уклад.: І.Л.Лікарчук (наук. ред.) та ін. К., 2007. 288 с.

28. Історія України. Довідник для абітурієнтів та школярів. Повний курс підготовки для вступу до вищих навчальних закладів. Уклад.: Кульчицький С.В. Власов В.С. К.: Літера ЛТД. 2019. 528 с.

29. Кашина Г. С. Зовнішнє незалежне оцінювання в освіті України. Курс лекцій: навч. по-сіб. Луцьк. 2010. 115 с.

30. Кінд-Войтюк Н. Сучасний вчитель історії та інформавційно-комунікаційна компетентність на уроках у новій українській школі. Літопис Волині. 2021. № 21. С. 103-107.
31. Коваль Т.І., Кочубей Н.П. Інтерактивні технології навчання іноземних мов. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Психолого-педагогічні науки. 2011. С. 160-163.
32. Концептуальні засади реформування середньої школи «Нова українська школа». Міністерство освіти і науки України, 2016. 34 с. URL: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch2016/10>.
33. Концепція впровадження медіа-освіти в Україні. URL: http://www.ispp.org.ua/news_44.htm
34. Крок до ВНЗ. Історія України комплексний довідник. Профільний рівень. Воропаєва В. К.: Весна. 2011. 704 с.
35. Литвиненко О . Особливості використання ментальних карт у навчальному процесу. Обласна науково - практична інтернет - конференція « XII Хмурівські читання». 2018.
36. Лісова Н. Державна підсумкова атестація та зовнішнє5.незалежне оцінювання: здобутки, проблеми, розвиток. Нова педагогічна думка. 2015. № 4. С. 9-12.
37. Локшина О.І. Моніторинг якості освіти: світовий досвід. Педагогіка і психологія. 2008. №1. С. 108-116.
38. Лукіна Т.О. Моніторинг якості освіти: теорія і практика – К.: Вид. дім. 2006. 128 с.
39. Любченко В. Візуалізація інформації на уроках історії. Генезум. 2020.
40. Медведська О. П., Зайченко А. О., Белоконь Д. В. LearningApps як засіб активізації виховної роботи з інформатики. V Всеукраїнська науково-практична конференція молодих науковців «інформаційні технології - 2018», 15-16 травня 2018 р.

41. Мірошніченко В. Використання засобів масової інформації як засобу формування політичної культури майбутніх офіцерів-прикордонників Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. 2015.

42. Бараненкова Н., Лашук Н., Местхарм О., Можливості використання інтернет-ресурсів для навчання іншомовного спілкування студентів нелінгвістичних спеціальностей. Інноваційна педагогіка. 2019. № 10. С. 82-85.

43. На Урок. Мистецтво складання тестових завдань: теоретичні аспекти та практичні поради, 2021. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=hlWwLyZLEHQ> (дата звернення: 13.11.2022).

44. На Урок. Оптимізація процесу підготовки до НМТ, 2022. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=NHC7sYJVkmo> (дата звернення: 13.11.2022).

45. На Урок. Організація підсумкового повторення з предметів гуманітарного циклу наприкінці навчального року, 2021. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=nlUFqNGqJOk> (дата звернення: 13.11.2022).

46. Осецький, В. Л., Татомир, І. Л. Роль масових відкритих онлайн-курсів у сучасному освітньому ландшафті. Економіка України. Київ. 2017. № 12. С. 86–98

47. Педагогічне оцінювання і тестування. Правила, стандарти, відповідність. Наукове видання. К.: Майстер-клас, 2007. 272 с.

48. Петренко, С. Сутність та особливості українських платформ масових відкритих онлайн-курсів (МВОК). Інноватика у вихованні. Рівне. 2020. № 11. С. 165–173.

49. Підлущка Д. Хрестики - це вам не нулики, або Ще раз про тести з історії. Освіта.UA. URL: https://osvita.ua/test/test_article/3925/ (дата звернення: 01.11.2022).

50. Подолян Л. Тести з історії України: хрестики і нулики — для кого ця гра? Дзеркало тижня. 2009. № 19.

51. Практичні рекомендації щодо підготовки до ЗНО з історії України : метод. Реком / уклад. О. О. Короткова, І. В. Хайло. Лисичанськ : ТОВ «ФОКСПРИНТ. 2021. 61 с.

52. Програма зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО), затверджена наказом Міністерства освіти і науки № 696 від 26 червня 2018 року.

53. Програма зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО), затверджена наказом Міністерства освіти і науки № 77 від 03 лютого 2016 року.

54. Програма зовнішнього незалежного оцінювання (ЗНО), затверджена наказом Міністерства освіти і науки № 1276 від 05 листопада 2014 року.

55. Романишин Н. Тести зовнішнього незалежного оцінювання з історії України та деякі питання їх удосконалення. Науковий часопис. 2013. №43. С. 180-184.

56. Романовський О. Г. Ментальні карти як інноваційний спосіб організації інформації в навчальному процесі вищої школи. Інформаційні технології і засоби навчання. 2018. Т. 64, № 2. С. 185-196.

57. Семчишин Л. Особливості поєднання цифрових технологій та дистанційного навчання в освітньому процесі. Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет конф. (28–29 травня 2020 р., м. Київ) С.142-144.

58. Сидоренко О. Зовнішнє незалежне оцінювання у контексті підвищення якості освіти. Український соціологічний журнал. 2012. № 1. С. 21-26.

59. Сидоренко О. Зовнішнє незалежне оцінювання як складова системи забезпечення якості освіти: ризики та шляхи їх подолання. Новий Колегіум. 2018. № 2. С. 26-31.

60. Ткаченко Т., Соловйова Т, Ткаченко О. Мультимедійні презентації та їх використання при вивченні шкільних курсів історії. Society. Document.

Communication (2022) Ed. 14. Соціум. Документ. Комунікація. зб. наук. праць. Вип. 14. ФОП Домбровська Я.М. 2022.. Переяслав С. 139-157.

61. Стахов Л. П., Бабюк Н. П.. Особливості розробки інтелектуальної комп'ютерної гри «TimeLine». Стахов Л. П. Особливості розробки інтелектуальної комп'ютерної гри «TimeLine» [Електронний ресурс] / Л. П. Стахов, Н. П. Бабюк // Матеріали XLVII науково-технічної конференції підрозділів ВНТУ, Вінниця, 14-23 березня 2018 р. – Електрон. текст. дані. – 2018. – Режим доступу: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fitki/all-fitki-2018/paper/view/5233>.

62. Телегін, М. Е. Використання освітньої платформи Edega для підготовки до ЗНО. Травневі наукові читання: матеріали XVII Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Дніпро, 14 травня 2019 р.). Дніпро. С. 65–70.

63. Український центр оцінювання якості освіти. URL: <https://testportal.gov.ua/zagalna-informatsiya-zno/> (дата звернення: 14.11.2022).

64. Шаров С. Використання масових відкритих онлайн-курсів для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання. Нова педагогічна думка. 2022. №1. С.39-43.

65. Шарова Т., Шаров С. Електронне навчання: дієвий формат освіти. Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський та національний досвід: збірник матеріалів II Міжнар. наук.-практ.конф. (м. Суми, 16 травня 2019 р.).С. 119–123.

66. Шейніна О., Смотрицький Є. Підводне каміння незалежного оцінювання. Відкритий урок: розробки, технології, досвід. 2008. № 4. С.9 - 11

67. Шостя С. Розвиток цифрової компетентності учителів у контексті європейських стандартів. Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи : збірник тез доповідей учасників всеукр. наук.-практ. семінару, Київ, 12 березня 2019 р. / за заг. ред. О.В. Овчарук. Київ : Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, 2019. С. 105–108.27.

Приклад створеного тестування за допомогою Google Форми

Україна в роки Першої світової війни

 grinova2000@gmail.com (не зв'язано)
[Змінити обліковий запис](#)

*Обов'язкове поле

Прізвище та ім'я *

Ваша відповідь

1. На початку Першої світової війни К. Левицького було обрано головою: *

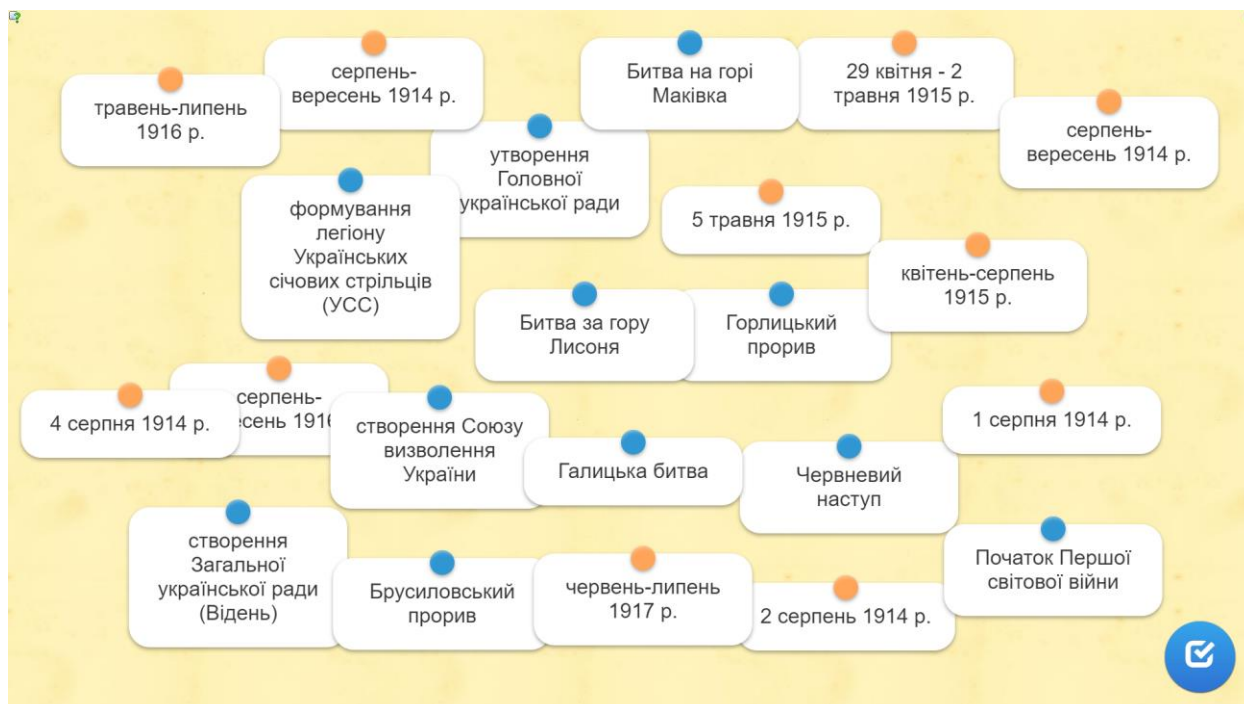
- Товариства українських поступовців.
- Карпато-руського визвольного комітету.
- Головної української ради.
- Союзу визволення України.

2. «Справжнє бойове хрещення Українські січові стрільці пройшли у квітні – на початку травня 1915 р. у боях за гору поблизу Славська. Кілька разів цей важливий пункт переходив із рук в руки. Лише ціною великих втрат російським солдатам вдалося закріпитися на горі, але в цей час розпочався загальний відступ росіян із Галичини». Де відбулися описані події? *

Приклад ментальної карти з історії України

Приклад створення інтерактивної вправи за допомогою LearningApps

Фрагмент веб-квесту «Українська революція 1917-1921 рр.»

КАБІNET УЧНІЯ ІР: ПОКАЗАТИ

Рівень: 1
1 кімната. Центральна Рада

Спроби: 0
Знайдено: 1 підказка з 10

Час: 00:09
Завершити: Вихід

Дошка

Ну що ж, розпочнімо!

Дата утворення Української Центральної Ради?

(Зразом запису відповіді-ключа: 20.10.2021)

Наступним буде предмет, в якому можна носити все шкільне приладдя. Їх в кімнаті декілька, проте нам потрібен кольору неба.

Застосувати ключ